

UCHWAŁA NR XI/86/16

RADY GMINY ZAWADY

z dnia 14 marca 2016 r.

w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Gminy Zawady na lata 2015 – 2020 pod nazwą: „Strategia Rozwoju Gminy Zawady na lata 2015 – 2020”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1515, 1045 i 1890) i w związku z art. 3, pkt. 3 i art. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 r. poz. 1649, z 2015 r. poz. 349, 1240, 1358 i 1890), Rada Gminy Zawady uchwala, co następuje:

§1

Uchwala się Program Rozwoju Gminy Zawady na lata 2015 – 2020 pod nazwą: „Strategia Rozwoju Gminy Zawady na lata 2015 – 2020” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zawady, który zobowiązany jest do monitorowania wykonywania *Programu Rozwoju Gminy Zawady na lata 2015 – 2020*.

§3

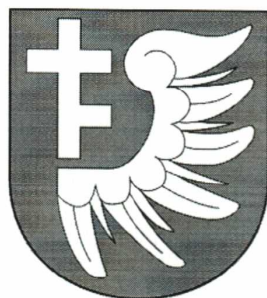
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy Zawady

/-/ Dariusz Targoński

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Dariusz Targoński
Dariusz Targoński

Załącznik do uchwały Nr XI/86/16
Rady Gminy Zawady
z dnia 14 marca 2016 roku

Strategia Rozwoju Gminy Zawady na lata 2015 – 2020

ZAWADY
2015

I. WSTĘP	2
II. METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ.....	5
III. DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY	7
3.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY	7
3.2 DEMOGRAFIA	10
3.3 OBSZAR SPOŁECZNY	16
3.4 OBSZAR KULTURY I REKREACJI	33
3.5 OBSZAR ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	41
3.6 OBSZAR GOSPODARCZY	63
IV. ANALIZA SWOT	81
V. MISJA GMINY ZAWADY I JEJ REALIZACJA.....	86
5.1 WIZJA I MISJA.....	86
5.2 CELE STRATEGICZNE I CELE SZCZEGÓŁOWE.....	87
VI. OCENA SPÓJNOŚCI CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU.....	90
VII. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY (WPI) NA LATA 2014- 2020	100
VIII. PROCEDURY WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII	118

I. WSTĘP

Strategia rozwoju jednostki terytorialnej jest dokumentem definiującym jej najważniejsze przedsięwzięcia społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Zawiera przy tym kierunki alokacji zasobów, które w możliwie najlepszy sposób powinny przyczynić się do realizacji pożądanej wizji rozwoju. Moment określania zapisów Strategii wyznaczyło zaistnienie szczególnych szans w regionalnym i krajowym otoczeniu gminy, związanych z nowymi instrumentami integracji europejskiej – perspektywa 2014-2020. Rozstrzygnięcia zawarte w Strategii mają na celu określenie listy najsukcesowniejzych przedsięwzięć rozwojowych w tej perspektywie.

Potrzeba posiadania strategii rozwoju przez gminę Zawady wynika z ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w której na mocy art. 4. 1. „Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych”.

Dokument Strategii Rozwoju gminy Zawady na lata 2015-2020 obejmuje syntetyczną diagnozę wspólnoty lokalnej, bilans strategiczny w kategoriach mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (analizą SWOT), a także rozstrzygnięcia strategiczne. Na ostatnią ze wskazanych kategorii składają się: misja i wizja gminy oraz cele strategiczne i szczegółowe. Ponadto, konkretyzacja zaproponowanych zapisów strategicznych następuje poprzez określenie spójności Strategii w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa podlaskiego oraz powiatu białostockiego (w perspektywie do 2020 roku). W dokumencie Strategii zawarto również założenia dotyczące procesu jej wdrażania oraz ustalenia w zakresie monitoringu i ewaluacji. Strategia Rozwoju gminy Zawady na lata 2015-2020 jest efektem prac ekspertów z dziedziny prawa, ekonomii, ochrony środowiska i socjologii działających na rzecz e-Infolex spółka z o.o., przy ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi. Dokument uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, która odbywała się w formie konsultacji społecznych. Niniejsze spotkania odbyły się w ramach zebrań przeprowadzonych w dniach:

Tabela 1 Harmonogram spotkań

MIEJSCOWOŚĆ	DATA
Kurpiki	10.04.2015r.
Cibory Gałeckie	14.04.2015r.
Konopki Pokrzywnica	21.05.2015 r.

Zawady-Borysówka	24.04.2015 r.
Zawady Kolonia	23.04.2015 r.
Zawady Stare	22.04.2015 r.

Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólną samorządową.

Gmina Zawady z uwagi na swoje położenie względem Miasta Białegostoku stanowi naturalny obszar przepływu towarów, usług, kapitału i zasobów ludzkich. Atuty te dodatkowo wzmacnia dogodna lokalizacja względem głównych szlaków transportowych (droga S 8 Białystok – Warszawa). Wykorzystanie szans związanych z takim położeniem (gospodarczych, rekreacyjno-turystycznych, społecznych, itp.), powinno stać się w najbliższej przyszłości jednym z najważniejszych wyzwań, stojących przed całą wspólnotą samorządową.

W systemie zarządzania polityką rozwoju, Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i regionalnym. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych.

Strategia Rozwoju Gminy Zawady do 2020 roku jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla unijnego, krajowego i regionalnego, tj.:

- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu

Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, OJ L 347, 20.12.2013, s. 320. (zwane Rozporządzeniem dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020),

- Uchwała Rady Ministrów Nr 157 z dnia 25 września 2012 r., w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, Monitor Prawniczy, 22.11.2012 r., poz. 882,
- Uchwała Sejmiku Województwa Nr XXXI/374/13 Podlaskiego z dnia 9 września 2013r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Załącznik do Uchwały Nr L/455/10 Rady Powiatu Białostockiego z dnia 30.09.2010, Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020.

Strategia Rozwoju gminy Zawady do 2020 roku, kładzie nacisk na zrównoważony rozwój gminy (bazujący na zintegrowaniu polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej), prowadzący w efekcie do poprawy jakości życia mieszkańców i budowania jego trwałych podstaw ekonomicznych, przy poszanowaniu dla wartości środowiska przyrodniczego.

Zespół ekspercki e-INFOLEX Sp. z o.o.:

Dr Agnieszka Daniluk	Prezes e-INFOLEX Sp. z o.o., ekspert z zakresu prawa i postępowania administracyjnego
Dr Adam Wyszowski	ekspert z zakresu ekonomii
Dr Andrzej Nikitorowicz	ekspert z zakresu socjologii
Dr Tomasz Poskrobko	ekspert z zakresu środowiska przyrodniczego i infrastruktury
Anna Brzozowska	ekspert z zakresu prawa Unii Europejskiej

II. METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ

Dokument powstał z zastosowaniem metody ekspercko - społecznej, zapewniającej wysoką partycypację społeczeństwa w tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy oraz udział wszystkich zainteresowanych środowisk. Praca nad strategią odbyła się przy współudziale grona specjalistów, pracowników i partnerów gminy Zawady, bazując na ich doświadczeniu, wiedzy i opinii. Podstawowym punktem odniesienia dla sformułowania ostatecznych celów, które będą służyły zrównoważonemu rozwojowi gminy była opinia społeczna. Partycypacja społeczności gminy Zawady została zapewniona w drodze konsultacji społecznych, podczas których przeprowadzono badania ankietowe. Wizja i misja gminy na najbliższe lata skonstruowane zostały w oparciu o wywiad przeprowadzony z wójtem gminy Zawady.

W kolejnym etapie konsultacji społecznych zaprezentowany został projekt „Strategii Rozwoju Gminy Zawady 2015 - 2020”, który udostępniono za pośrednictwem oficjalnej strony internetowej Urzędu Gminy Zawady, w Urzędzie Gminy Zawady oraz podczas konsultacji społecznych. W trakcie konsultacji władze gminy przedstawiły mieszkańcom swoje zamierzenia mając na uwadze nawiązanie konstruktywnego dialogu przy współtworzeniu wspólnej rzeczywistości oraz dbając o zapewnienie możliwości wyrażania opinii wszystkim zainteresowanym.

Strategia Rozwoju Gminy Zawady została przygotowana na podstawie wieloaspektowej diagnozy, która stanowi analizę stanu obecnego z uwzględnieniem najważniejszych dziedzin mających wpływ na jakość życia mieszkańców. Diagnoza dotyczy procesów i zjawisk, jakie miały miejsce w gminie Zawady w okresie czasu obejmującym lata 2007 - 2014. Wybrany okres badawczy wiąże się z dostępnością danych, jak również w niektórych przypadkach z okresami (wybranymi latami) przeprowadzania badań statystycznych przez Główny Urząd Statystyczny. Przedstawione wyniki diagnozy w wyodrębnionych tematycznie rozdziałach prezentują stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy, trendy rozwojowe, a także wskazują obszary, w których istnieje konieczność wprowadzenia działań mających na celu ich poprawę.

Diagnoza stanu gminy została przygotowana w oparciu o dane statystyczne pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, pracowników oraz partnerów gminy Zawady. Korzystano również z opublikowanych badań, analiz i raportów sytuacji społeczno – gospodarczej dla województwa podlaskiego i kraju.

Synteza najważniejszych wniosków skonstruowanych na podstawie diagnozy społeczno – gospodarczej gminy Zawady została zawarta w analizie SWOT (silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Wyodrębnione zostały obszary działań stanowiące solidny fundament dalszego rozwoju gminy, co pozwoliło jednocześnie wskazać główne problemy wymagające zwiększonej aktywności władz samorządowych oraz sektora pozarządowego.

Analiza SWOT stała się podstawą do wypracowania struktury celów strategicznych i operacyjnych, tworzących swoisty „scenariusz” działań koniecznych do podjęcia z wykorzystaniem obszarów prorozwojowych, z dużym potencjałem, a także naturalnych zasobów pozostających w dyspozycji gminy. Plany rozwojowe gminy opierające się na czterech filarach - obszarach kluczowych, tj. infrastruktura, kapitał ludzki, gospodarka i środowisko zostały przedstawione w ramach programu działania złożonego ze zbioru projektów inwestycyjnych przewidzianych do realizacji przez gminę w okresie od kilku do kilkunastu lat. Obejmuje on w swojej treści roczne plany inwestycyjne i środki finansowe przeznaczone w kolejnych latach na prowadzenie inwestycji. Program ten zawiera przedsięwzięcia o znaczeniu strategicznym i ma charakter otwarty oraz ewolucyjny. Może ulegać modyfikacjom i uzupełnieniom odpowiednio do zmian w obszarze społeczno – gospodarczym gminy i jej otoczenia.

Ze względu na konieczność zapewnienia elastyczności polityki prowadzonej przez gminę niezwykle ważny jest systematyczny monitoring i w razie potrzeby również zmiana strategii. W rozdziale zamykającym poniższy dokument zaproponowano procedury wdrażania, monitoringu oraz ewaluacji procesu implementacji celów strategicznych.

III. DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY

3.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY

Położenie i powierzchnia

W układzie administracyjnym gmina Zawady położona jest w województwie podlaskim (jego centralnej części), w powiecie białostockim. W latach 1975-1998 miejscowość należała administracyjnie do województwa łomżyńskiego.

Łączna powierzchnia obszaru gminy w granicach administracyjnych wynosi 11267 ha. Gmina stanowi 3,77% powierzchni powiatu. Na jej terenie funkcjonuje ogółem 29 miejscowości (26 sołectw), do których należą: Cibory-Chrzczone, Cibory Gałeckie, Cibory-Kołaczki, Cibory-Krupy, Cibory-Marki, Cibory-Witki, Góra Strękowa, Konopki-Klimki, Konopki-Pokrzywnica, Krzewo-Plebanksi, Kurpiki, Łaś-Toczyłowo, Maliszewo-Łynki, Maliszewo-Perkusy, Marylki, Nowe Chlebotki, Nowe Grabowo, Nowe Krzewo, Rudniki, Stare Chlebotki, Stare Grabowo, Stare Krzewo, Strękowa Góra, Targonie-Krytuły, Targonie Wielkie, Targonie-Wity, Wieczorki, Zawady, Zawady-Borysówka, Zawady-Kolonia.

Gmina Zawady sąsiaduje z następującymi gminami wchodzącymi w skład powiatu:

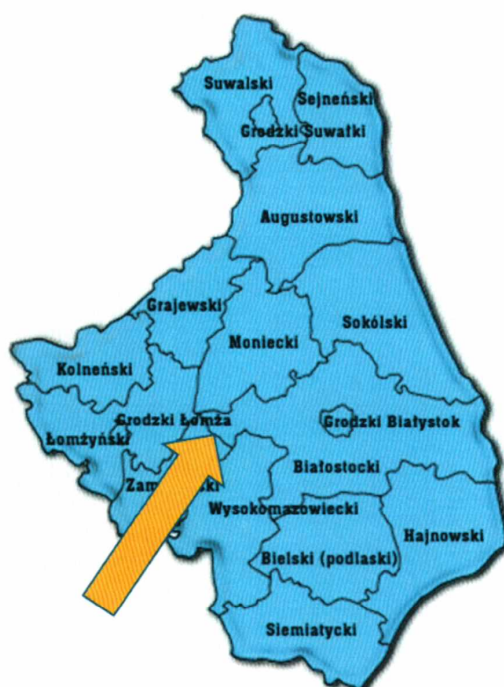
- od północy z gminą – Trzciane,
- od północnego-zachodu – Wizna,
- od południowego-zachodu – Rutki-Kossaki,
- od północnego-wschodu – Tykocin,
- od południowego-wschodu – Kobylin Borzymy.

Rysunek 1 Lokalizacja miejscowości na tle Polski

Źródło: www.gminy.pl

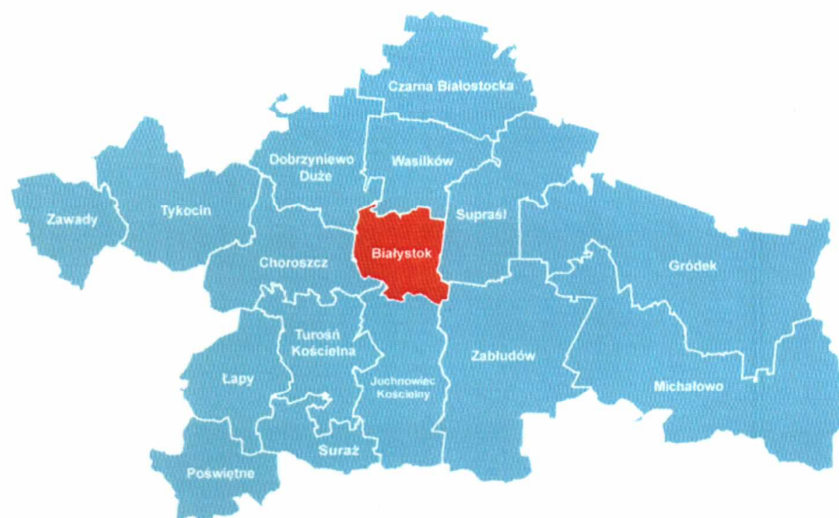
Rysunek 2 Lokalizacja miejscowości na tle województwa podlaskiego

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 3 Powiat Białostocki

Źródło: autor: Przemysław Jahr / Wikimedia Commons - Praca własna. Licencja CC BY-SA 3.0 na podstawie Wikimedia Commons;

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:POL_powiat_bia%C5%82ostocki_-_gminy.png#/media/File:POL_powiat_bia%C5%82ostocki_-_gminy.png

Historia¹

Zawady utworzone zostały ok. 1413 r., kiedy to książę Janusz I nadał pierwsze włoki ziemi nad rzeką Śliną Giedejtowi, Marcinowi i Michałowi z Kobylina. Nadanie to było następnie potwierdzone w roku 1422 i 1439. W 1431 r. Zawady otrzymał Jan Gedejt, protoplasta Zawadzkich herbu Prus. Z przypowieści najstarszych mieszkańców wynika, że w 1445 r. istniał młyn na rzece Ślinie, która stanowiła granicę z Wielkim Księstwem Litewskim. Umożliwiał on sprawne działanie traktów prowadzących z Wizny i Zambrowa do Tykocina i Grodna.

Przy drodze wyjazdowej z Zawad, w kierunku Tykocina, stoi kapliczka przydrożna Św. Jana Chrzciciela. Zbudowana została w połowie XIX w., poddana renowacji w 2005 r. W XVI w. miejscowość Zawady dzieliła się na dwie części: w jednej były działki drobnoszlacheckie, natomiast w drugiej ziemie uboższej społeczności. W tym okresie istniał

¹ Źródło: cytowane za, <http://www.zawady.pl> oraz M. Kałamajskiej-Saeed (red.), Katalog zabytków sztuki, Województwo łomżyńskie, , Warszawa 1986, s. 104-105; Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, tom XIV, s. 481-482; Plan odnowy miejscowości Zawady na lata 2008-2015; K. Kersten: „Narodziny systemu władzy. Polska 1943–1948.” Kantor Wydawniczy SAWW 1990, s. 337.

w Zawadach folwark, położony w Boryszewo Lesie (obecnie Borysówka), należący do rodziny Suchodolskich. W 1827 r. wieś obejmowała 12 domów i 224 mieszkańców.

Jeszcze do niedawna na polu (przy Krzyżowej Drodze), należącym do majątku stał drewniany krzyż ufundowany przez dziedzica. Ulica Młynowa, na której w okresie przedwojennym stał drewniany młyn prowadzi do położonej na skraju lasu starej żwirowni. Otaczający ją kompleks leśny stanowi malowniczy pejzaż, kryjący w sobie runo leśne, bogate w poziomki, rydze i borowiki.

Od lat 80. XIX w. odnotowano na terenie Zawad napływ osadnictwa żydowskiego ze wschodnich guberni Cesarstwa Rosyjskiego. Społeczność żydowska stanowiła hermetyczną grupę podlegającą kahałowi w Tykocinie. W wyniku konsekwentnego stosowania zasad polityki rynkowej, Żydzi zaczęli stopniowo przejmować od miejscowej ludności rzemiosło i usługi. Do osób pochodzenia żydowskiego należały: dwie piekarnie, kuźnia, zakład rymarski, małe zakłady szewskie i krawieckie, karczma oraz jatka. Do 1954 roku Zawady były siedzibą gminy Chlebiotki.

3.2 DEMOGRAFIA

Aspektem w znacznym i wymiernym stopniu wpływającym na poziom potencjału społeczno-ekonomicznego jednostek terytorialnych są procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej gminy. Dla całego kraju jak i poszczególnych jednostek terytorialnych zmiany demograficzne są jednym z najpoważniejszych wyzwań w najbliższych latach. Związane są one m.in. z wysokim poziomem migracji wewnętrznych i zewnętrznych, niskim przyrostem naturalnym, spadkiem dzietności i związanym z tym procesem starzenia się społeczeństwa. Dłuższy okres utrzymywania się niskiego współczynnika dzietności w połączeniu ze wzrostem średniej długości życia oraz fakt, że pokolenie wyżu demograficznego wchodzi w wiek emerytalny jest ogromnym problemem w odniesieniu do stabilności finansowej systemów emerytalnych oraz rynku pracy.

W skali gminy zmiany ilościowe populacji wpływają na zmiany liczby podatników, jak również determinują popyt na usługi komunalne czy komercyjne.

Dane demograficzne:

Według stanu na koniec 2014 r. (najbardziej aktualne dane GUS), liczba ludności w Gminie Zawady wyniosła 2865 osoby. Wśród wszystkich mieszkańców gminy było 1387 kobiet oraz 1478 mężczyzn. Widoczny jest stały i coroczny spadek liczby mieszkańców. W stosunku do roku 2010, przyjętego w analizach jako bazowy, wyniósł on 90 osób (3,14%). W tym samym okresie, w powiecie białostockim, ogółem liczba mieszkańców zwiększyła się. Mimo postępującego i widocznego spadku ludności w gminie Zawady w ciągu ostatnich 5 lat, wskaźnik gęstości zaludnienia w gminie nie uległ zmianie i wynosi dla całej gminy 26 osób na kilometr kwadratowy.

Tabela 2 Liczba ludności gminy Zawady. Z wyszczególnieniem podziału na miasto i obszar wiejski oraz płeć mieszkańców gminy.

LUDNOŚĆ	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2014	2865	1387	1478
2013	2846	1376	1470
2012	2863	1394	1469
2011	2903	1412	1491
2010	2955	1429	1526

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W gminie na 100 mężczyzn przypada średnio 94 kobiet. W związku z tym w gminie występuje całkowicie przeciwny trend w stosunku zarówno do powiatu jak i większości gmin w Polsce, w których liczba kobiet przeważa nad liczbą mężczyzn. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 63,42% i jest grupą widocznie dominującą. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 19,85%, a w wieku przedprodukcyjnym 16,68%. Udział procentowy mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym systematycznie maleje, a w wieku poprodukcyjnym systematycznie, choć powoli, rośnie (w strukturze mieszkańców gminy na przestrzeni ostatnich lat). Jeżeli ten trend się nie zmieni to w przyszłości będzie wzrastał współczynnik obciążenia demograficznego tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W gminie Zawady ten współczynnik, jeżeli nie nastąpi zmiana trendów ludnościowych, będzie wzrastał, co jest efektem starzenia się społeczności gminy. Sukcesywny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego odzwierciedla zmiany, jakie obserwujemy w danej jednostce terytorialnej

oraz jakie będą nasilać się w przyszłości. Wzrost liczby osób starszych przypadających na osoby pracujące oraz wzrost osób w wieku produkcyjnym w stosunku do systematycznego spadku osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci) wynika z postępującego procesu starzenia się społeczeństwa.

Tabela 3 Podział mieszkańców gminy Zawady ze względu na ekonomiczne grupy wiekowe.

	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
2014	478	1817	570
2013	481	1802	563
2012	539	1763	561
2011	578	1755	570
2010	610	1769	576

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Powyższe dane potwierdza analiza zmian jakie postępują w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców gminy Zawady. Grupy w których najsilniej zaznaczyły się spadki są dzieci gminy Zawady. W grupach wiekowych 0-4, 5-9 oraz 10-14 w ciągu ostatnich lat odnotowano spadki średnio o około 25 osób. Natomiast najsilniejsze wzrosty są zauważalne wśród osób w wieku produkcyjnym. W najbliższej perspektywie czasowej nie będzie to stanowiło poważny problem gdyż osoby w wieku produkcyjnym będą w coraz większej liczbie przechodzić na emeryturę a dopływ młodych roczników na rynek pracy będzie silnie i widocznie ograniczony. Świadczy to o powolnym ale widocznym procesie starzenia się społeczności gminy Zawady.

Tabela 4 Mieszkańcy gminy Zawady ze względu na przynależność do grup wiekowych w latach 2011- 2014.

Wiek mieszkańców gminy	2014		2013		2012		2011	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
0-4	57	58	62	59	54	68	63	72

Wiek mieszkańców gminy	2014		2013		2012		2011	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
5-9	55	82	50	80	51	74	45	81
10-14	56	80	58	86	74	84	95	80
15-19	110	87	122	74	128	88	117	96
20-24	133	87	114	90	108	91	103	91
25-29	110	99	122	102	124	108	122	113
30-34	109	96	103	90	98	89	97	92
35-39	107	92	111	97	117	92	132	96
40-44	130	100	126	101	126	102	122	95
45-49	119	99	113	91	115	89	120	93
50-59	208	146	209	153	197	152	195	147
60-69	127	139	124	132	121	123	111	118
70-79	96	118	101	124	101	123	112	124
80 i więcej	61	104	55	97	50	103	62	105

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Głównymi determinantami liczby ludności są przyrost naturalny oraz saldo migracji. Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów w danym okresie. Wskaźnik ten jest niezbędnym narzędziem monitorowania procesów demograficznych wpływających na sytuację społeczno-ekonomiczną kraju oraz poszczególnych jednostek administracyjnych w jego ramach. Ich poznanie pozwala na zaplanowanie działań mających na celu dostosowanie polityki społecznej do skutków zachodzących zmian i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom.

Wskaźnik przyrostu naturalnego obliczanego na 1 000 ludności w roku 2014 w gminie Zawady jest równy zero i wyższy od powiatowego. Jednak należy zwrócić uwagę na bardzo niekorzystny wynik tego współczynnika w ostatnich pięciu latach. W roku 2013 wynosił -3,5,

a w 2011 roku aż -7,8. Oznacza to, iż przyrost naturalny nie wpływa dodatnio na kształtowanie się liczby ludności w gminie, a ujemne wartości tego wskaźnika stymulują starzenie się społeczeństwa. Należy zwrócić uwagę, że w ciągu ostatnich lat ten wskaźnik był na bardzo negatywnym poziomie, dużo niższym od powiatowego i krajowego.

Skala urodzeń i zgonów w Gminie Zawady utrzymuje się w badanych latach 2010-2013 na zbliżonym poziomie, natomiast w roku 2014 nastąpił znaczny wzrost urodzeń, co spowodowało wzrost współczynnika przyrostu naturalnego. Wskaźniki te są bardzo dobrze widoczne w tabeli poniżej.

Tabela 5 Małżeństwa oraz ruch naturalny w gminie Zawady

	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Współczynnik przyrostu naturalnego
2014	16	27	27	0	0
2013	12	27	37	-10	-3,5
2012	16	19	37	-18	-6,2
2011	13	19	42	-23	-7,8
2010	11	30	33	-3	-1,0

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Za ogólny, aczkolwiek powolny ale stały, spadek liczby ludności w Gminie Zawady odpowiada również ujemne saldo migracji stałej (w roku 2014 było to -7 osób). Saldo migracji jest to różnica (ujemna lub dodatnia) pomiędzy napływem (imigracja) i odpływem (emigracja) ludności. Migracja jest ważnym elementem zmian demograficznych zachodzących na poziomie krajowym jak i lokalnym, może częściowo zrównoważyć skutki starzenia się społeczeństwa, ale równie dobrze może je pogłębić gdy ludność, zwłaszcza ludzie młodzi, opuszczają na stałe dany region. Współczynnik ma również wpływ na rozmiar zasobów siły roboczej co wpływa wymiennie na rozwój gospodarczy danego regionu.

W kwestii migracji zauważalna jest ogólnopolska tendencja do przemieszczania się ludności z obszarów miejskich na mniej zurbanizowane obszary przyległe. W konsekwencji powoduje to tworzenie się swoistych pierścieni gmin wokół dużych miast, potęgujących proces rozlewania się miast. Gmina Zawady nie korzysta jednak z tego zjawiska, co w perspektywie czasowej może znaleźć przełożenie w pogorszeniu wyniku zarówno przyrostu

naturalnego jak i pogłębić negatywne wyniki salda migracji. Widać wręcz, że od wielu lat więcej osób wyjeżdża z gminy Zawady niż się w niej osiedla.

Tabela 6 Migracje w gminie Zawady

	Migracje wewnętrzne napływ	Migracje zagraniczne imigranci	Migracje wewnętrzne odpływ	Migracje zagraniczne emigracja	Saldo migracji wewnętrznej	Saldo migracji zewnętrznej
2014	17	3	27	-	-10	3
2013	22	0	41	-	-19	0
2012	15	1	33	-	-18	1
2011	10	0	39	-	-29	0
2010	25	1	33	-	-8	1

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Proces odpływu mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego potwierdzili sami mieszkańcy w przeprowadzonych badaniach ankietowych. W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **5.7 Jak oceniasz poziom migracji mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego? Jaka jest jej skala?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 7 Ocena poziomu migracji do miasta wojewódzkiego przez mieszkańców gminy Zawady

5.7 Jak oceniasz poziom migracji mieszkańców gminy do miasta wojewódzkiego? Jaka jest jej skala?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	3	7,25
2	17	9,06
3	28	27,17
4	40	33,33
5	27	16,67

Brak odpowiedzi	11	6,52
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

Podsumowując:

- populacja gminy Zawady, wynosząca na koniec 2014 r. 2865 mieszkańców, maleje, co jest rezultatem utrzymującego się od wielu lat ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji;
- gmina mimo dogodnego położenia (trasa S8 oraz bliskość Białegostoku) nie przyciąga migrantów z miasta wojewódzkiego, a wręcz przeciwnie jest miejscem z którego częściej się wyjeżdża na stałe niż przybywa;
- prognozowane zmiany liczby oraz struktury ludności wskazują na systematyczny spadek liczby mieszkańców gminy, w tym szczególnie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a także wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym;
- zmiany w strukturze ludności gminy, polegające na wzroście udziału osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w ogóle populacji, wpisują się w ogólną tendencję starzenia się społeczeństwa, co będzie miało swoje skutki w obszarze polityki społecznej i edukacji. Niestety mała liczba małżeństw oraz urodzeń na terenie gminy nie daje nadziei na poprawę sytuacji w przyszłości;
- migracje, zmiana liczby i struktury ludności mogą w przyszłości stać się bardzo poważnym problemem m.in. dla finansów publicznych gminy, tracącej dochody z podatków, a stojącej w obliczu nowych wyzwań demograficznych i gospodarczych.

3.3 OBSZAR SPOŁECZNY

Organizacje pozarządowe

Podejmowanie decyzji najbliższej obywateli należało do fundamentów budowania polityki unijnej od początku stosowania zasady subsydiarności (pomocniczości). W chwili obecnej, zgodnie z programowaniem przewidzianym do 2020 r. (w tym Program Europa dla Obywateli), duża waga przykładana jest do działań służących pobudzeniu inicjatyw obywatelskich. Szczególnie istotną kwestią jest podjęcie wysiłków w celu zaangażowania

obywateli Unii w proces decyzyjny, zarówno na poziomie unijnym, jak i krajowym. Z tego punktu widzenia współpraca pomiędzy organami władzy centralnej i lokalnej, a organizacjami pozarządowymi jest wymogiem koniecznym.

Ogólne ramy współpracy z organizacjami pozarządowymi w gminie Zawady określa Roczny program współpracy uchwalany przez Radę Gminy na podstawie art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234 poz. 1536, z 2011 r. Nr 112, poz. 654, Nr 205, poz. z 1211, Nr 209, poz. 1244). Obowiązujący obecnie program, przyjęty został przez Radę Gminy Zawady w dniu 26 marca 2015 r. (Uchwała Nr III/28/15, w sprawie przyjęcia rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2015).

Roczny programu współpracy przewiduje realizację następujących celów szczegółowych:

- poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy Zawady,
- prezentacja dorobku sektora i promowanie jego osiągnięć,
- wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych.

Do zadań priorytetowych samorządu gminnego w 2015 r. zaliczone zostały zadania z zakresu:

- podtrzymywania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej oraz ochrona dziedzictwa kulturowego,
- ochrony i promocji zdrowia,
- działania na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży,
- upowszechniania kultury fizycznej i sportu, w tym sportu kwalifikowanego,
- przeglądu imprez artystycznych i promocji gminy,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- alternatywnych form edukacji, w tym edukacji elementarnej i opieki nad dzieckiem.

Zlecenie realizacji zadań gminy Zawady organizacjom pozarządowym odbywa się poprzez powierzenie wykonania zadań publicznych lub wspieranie ich wykonania. O dofinansowanie na realizację zadań w ramach współpracy mogą się ubiegać wyłącznie organizacje prowadzące działalność na rzecz mieszkańców gminy Zawady, które zaspokajają

ich ważne potrzeby. Ogłoszenia o konkursach są zamieszczane: na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Zawady, w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Zawady oraz na oficjalnej stronie internetowej Gminy Zawady (<http://www.zawady.pl/>). Dodatkowo wszystkie organizacje z terenu gminy Zawady są informowane pisemnie o ogłaszanych konkursach ofert.

Tabela 8 Stowarzyszenia i fundacje działające na terenie gminy Zawady

Lp.	NGO	CELE I OBSZARY DZIAŁAŃ
	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Brama Na Bagna" Strękowa Góra 24 16-075 Strękowa Góra Polska gmina: Zawady powiat: białostocki województwo: podlaskie Tel.: 85 738 43 33 Faks: 85 738 14 84 Rok powstania: 2008 Rejestry Krajowy Rejestr Sądowy - nr KRS: 0000320819 Główny Urząd Statystyczny - nr REGON: 200249880 Urząd Skarbowy - nr NIP: 966-19-79-557	Obszary działań: <ul style="list-style-type: none"> - Działalność międzynarodowa, wspólnoty lokalne, aktywność społeczna, - Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, - Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, rozwoju regionalnego i lokalnego, - Aktywizowanie ludności wiejskiej, - Opracowywanie, konsultowanie i aktualizacja lokalnej strategii.
	Stowarzyszenie Alternatywnych Sportów Rekreacji i Turystyki "Integra" Strękowa Góra 24 16-075 Strękowa Góra Polska gmina: Zawady powiat: białostocki województwo: podlaskie Adres do korespondencji: Stowarzyszenie Alternatywnych Sportów Rekreacji i Turystyki	Misja Popularyzacja kultury fizycznej i sportu. Obszary działań Nauka, kultura, ekologia <ul style="list-style-type: none"> - Nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, - Turystyka i krajoznawstwo, - Wypoczynek dzieci i młodzieży.

	<p>"Integra"</p> <p>Kraszewskiego 4/1, 16-001 Kleosin</p> <p>Tel.: 85 738 43 33, 885 509 575</p> <p>Faks: 85 738 43 33</p> <p>E-mail: integra@integra.org.pl , linto@poczta.onet.pl</p> <p>Strona: www.integra.org.pl</p> <p>Rok powstania: 2007</p> <p>Rejestry</p> <p>Krajowy Rejestr Sądowy - nr KRS: 0000281245</p> <p>Główny Urząd Statystyczny - nr REGON: 200147702</p> <p>Urząd Skarbowy - nr NIP: 966-18-98-528</p> <p>Przynależność do związków, porozumień, sieci</p> <p>Należy do: Lokalna Organizacja Turystyczna "Brama na Bagna"</p>	
	<p>Stowarzyszenie Miłośników Rozwoju Wsi</p> <p>Targonie Wielkie 51</p> <p>16-075 Targonie Wielkie</p> <p>Polska</p> <p>gmina: Zawady</p> <p>powiat: białostocki</p> <p>województwo: podlaskie</p> <p>Tel.: 85 714 00 59</p> <p>Strona: www.bramanabagna.pl</p> <p>Rok powstania: 2003</p> <p>Rejestry</p> <p>Krajowy Rejestr Sądowy - nr KRS: 0000156465</p> <p>Główny Urząd Statystyczny - nr REGON: 052204742</p> <p>Urząd Skarbowy - nr NIP: 966-16-78-554</p>	<p>Misja</p> <p>Głównym celem jest prowadzenie Publicznej Szkoły Podstawowej w Targoniach Wielkich, zapewnienie edukacji na wysokim poziomie w sposób efektywny i interesujący dla uczniów.</p> <p>Obszary działań</p> <p>Nauka, kultura, ekologia</p> <p>- Nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie</p>

<p>Ochotnicza Straż Pożarna w Zawadach Plac Wolności 12 16-075 Zawady Polska gmina: Zawady powiat: białostocki województwo: podlaskie Tel.: 85 672 49 90 Faks: 85 672 49 80 E-mail: piotrgrabowski@poczta.onet.pl Rok powstania: 1991 Rejestry Krajowy Rejestr Sądowy - nr KRS: 0000070072 Główny Urząd Statystyczny - nr REGON: 450199266 Urząd Skarbowy - nr NIP: 723-13-98-348</p>	<p>Misja</p> <ul style="list-style-type: none"> – Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami; – Udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi; – Rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej; – Wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej. Działania na rzecz ochrony środowiska. <p>Obszary działań</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przewycięzanie trudnych sytuacji życiowych, działalność wspierająca – Pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą – Bezpieczeństwo publiczne – Ratownictwo i ochrona ludności
---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej, <http://bazy.ngo.pl>.

W dniu 24 czerwca 2015 r. gmina Zawady przystąpiła, w charakterze członka zwyczajnego, do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania N.A.R.E.W. – Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi. Gmina zobowiązała się do wypełniania zadań realizowanych w ramach współpracy, w czasie umożliwiającym wykonanie zobowiązań zaciągniętych przez LGD w okresie implementacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Przystąpienie gminy Zawady do LGD umożliwia gminie aplikowanie o pozyskanie środków unijnych w ramach projektów (Uchwała Rady Gminy Nr V/39/15 z dnia 24 czerwca 2015 r. w sprawie przystąpienia Gminy

Zawady do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania N.A.R.E.W. – Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi).

Uczestnictwo w wyborach

Wpływ społeczeństwa na rozwój polityki jest wartością podnoszoną do rangi priorytetów zarówno na poziomie wytycznych krajowych jak i unijnych programów ukierunkowanych na aktywizację obywateli. Jednym z pozytywnych przejawów aktywności obywatelskiej jest stopień partycypacji w wyborach. Z punktu widzenia funkcjonowania i ewolucji gminy pierwszorzędną rolę, w następczym procesie kreowania przyszłości gminy, odgrywają wybory samorządowe.

W przeprowadzonych 21 listopada 2010 r. wyborach samorządowych (I tura) frekwencja wyborcza w skali kraju wyniosła 47,32%. II tura (ponowne głosowanie w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast) odbyła się 5 i 19 grudnia 2010 r.

Biorąc pod uwagę ten punkt odniesienia, jak również ogólną frekwencję wyborczą w I turze, na terenie województwa podlaskiego oraz powiatu białostockiego, należy pozytywnie ocenić zaangażowanie mieszkańców gminy Zawady w proces wyboru władz lokalnych. Frekwencja uzyskana w gminie Zawady oraz wynik głosowania pozwoliły na rozstrzygnięcie wyborów samorządowych już w I turze. Zgodnie z danymi Państwowej Komisji Wyborczej frekwencja przewyższyła wynik uzyskany na poziomie województwa o 6,29 %, a na poziomie powiatu o 4,89 %. Poniżej przedstawione zostało zestawienie szczegółowych danych dotyczących wyborów samorządowych, w ujęciu regionalnym (Tabela 9).

Tabela 9 Wybory samorządowe przeprowadzone 21 listopada 2010 r.

FREKWENCJA W WOJEWÓDZTWACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
podlaskie	962 214	461 143	877	877	47,93%
PODLASKIE - FREKWENCJA W POWIATACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
białostocki	113 094	55 788	106	106	49,33%
HAJNOWSKI - FREKWENCJA W GMINACH					

Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
Zawady	2 405	1 304	2	2	54,22%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z oficjalnej strony internetowej Państwowej Komisji Wyborczej, <http://pkw.gov.pl/>.

Kolejne wybory samorządowe odbyły się 16 listopada 2014 r. (I tura) oraz 30 listopada 2014 r. (II tura). Zgodnie z Obwieszczeniem Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 listopada 2014 r. o zbiorczych wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze kraju ogólna frekwencja wyborcza wyniosła w I turze 47,4%. II tura wyborów wykazała niższy wskaźnik frekwencji osiągając wynik 39,97 % (Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 grudnia 2014 r. uzupełniające obwieszczenie z dnia 23 listopada 2014 r. o zbiorczych wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze kraju).

W tych wyborach samorządowych w gminie Zawady wybory również zostały rozstrzygnięte w I turze. Stopień uczestnictwa w wyborach lokalnych także tym razem wykazał duże zaangażowanie obywateli w proces wyboru władz lokalnych. Zgodnie z danymi Państwowej Komisji Wyborczej frekwencja przewyższyła wynik uzyskany na poziomie województwa o 10,46 %, a na poziomie powiatu o 7,73 %.

Poniżej przedstawione zostało zestawienie szczegółowych danych dotyczących wyborów samorządowych I (Tabela 10) w ujęciu regionalnym zgodnie ze stanem podawanym przez Państwową Komisję Wyborczą na godz. 17.30.

Tabela 10 Wybory samorządowe przeprowadzone 16 listopada 2014 r. (I tura)

FREKWENCJA W WOJEWÓDZTWACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
podlaskie	956 768	395 608	911	911	41.35
PODLASKIE - FREKWENCJA W POWIATACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
białostocki	115 913	51 093	115	115	44.08

HAJNOWSKI - FREKWENCJA W GMINACH					
Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart oddanych	Liczba obwodów głosowania	Liczba obwodów głosowania z których spłynęły dane	Frekwencja
Zawady	2 401	1 244	2	2	51.81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z oficjalnej strony internetowej Państwowej Komisji Wyborczej, <http://pkw.gov.pl/>.

Służba zdrowia

Usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej w gminie realizuje Gminny Ośrodek Zdrowia w Zawadach z siedzibą na ul. Sienkiewicza 7/1, 16-075 Zawady.

Personel służby zdrowia stanowią: lekarz, 3 pielęgniarki, położna, dentysta, pomoc stomatologiczna. Z uwagi na niskie zatrudnienie personelu medycznego zakres świadczonych usług profilaktyczno-leczniczych jest ubogi².

Stopień dostępności do usług medycznych na terenie gminy Zawady mieszkańcy ocenili jako dość niski. Pozytywnie na sytuację wpływa niewątpliwie bliskość placówek ochrony zdrowia z siedzibą w Białymstoku. Niezależnie jednak od tego faktu dostępność usług medycznych na terenie gminy Zawady powinna ulec poprawie. W badaniu ankietowym podczas konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **5.1 Jak oceniasz dostępność do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog)?** Rozkład uzyskanych odpowiedzi zaprezentowany jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 11 Ocena dostępności usług ochrony zdrowia w gminie Zawady

5.1 Jak oceniasz dostępność do usług ochrony zdrowia w gminie (podstawowa opieka medyczna, apteki, stomatolog)?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	12	9,52
2	18	14,29
3	38	30,16
4	27	21,43

² Cytowane za Strategią Zrównoważonego Rozwoju Gminy Zawady'go 2010 roku.

5	23	18,25
Brak odpowiedzi	8	6,35
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady.

Do pozytywnych działań na rzecz poprawy zdrowia mieszkańców gminy Zawady należy inicjatywa władz gminnych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii. W ramach realizacji zadań własnych gminy w dniu 26 marca 2015 r. ustanowiony został Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015 (Uchwała Nr III/27/15 Rady Gminy Zawady). Program uchwalany jest corocznie na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356). W ramach Programu realizowane są w 2015 r. następujące cele:

- Zmniejszenie liczby osób uzależnionych i nadużywających alkoholu;
- Podnoszenie progu inicjacji alkoholowej;
- Wzrost świadomości wśród mieszkańców gminy odnośnie skutków nadużywania alkoholu i narkotyków;
- Zwiększenie ilości osób podejmujących leczenie we wczesnej fazie choroby alkoholowej;
- Zmniejszenie ilości alkoholu spożywanego przez młodzież;
- Promowanie postaw ważnych dla profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Program jest realizowany przede wszystkim we współpracy Wójta gminy Zawady, Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKPiRPA), Ośrodka Pomocy Społecznej oraz jednostek oświatowych. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz osób zagrożonych uzależnieniem realizowane jest głównie poprzez:

- Rozpatrywanie wniosków przez GKPiRPA dotyczących osób uzależnionych od alkoholu i ustalanie dalszego sposobu postępowania;
- Motywowanie do podjęcia terapii, udzielanie informacji o placówkach ambulatoryjnych oraz ośrodkach terapeutycznych i kierowanie na leczenie odwykowe;
- Opłacanie kosztów opinii biegłego w przedmiocie uzależnień od alkoholu;

- Finansowanie szkoleń osobom pracującym z uzależnionymi oraz dziećmi i rodzinami i członkom GKPiRPA, nauczycielom i innym osobom działającym na rzecz uzależnionych i ich rodzin.

Opieka Społeczna

Podstawowe zadania z zakresu opieki społecznej realizowane są w gminie Zawady przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawadach. Gminna jednostka organizacyjna zajmuje się w szczególności:

- przyznawaniem i wypłacaniem przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracą socjalną,
- prowadzeniem i rozwojem niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizą i oceną zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacją zadań wynikających z rozpoznanych potrzeb społecznych,
- rozwijaniem nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Zgodnie z danymi GOPS liczba osób korzystających z pomocy społecznej, w okresie obejmującym lata 2010 – 2014 wykazuje tendencję wzrostową (Tabela 12). Pomoc społeczna była udzielana w najszerszym zakresie, w roku 2013. Należy wziąć pod uwagę, że całkowita liczba mieszkańców gminy, w wskazanym okresie czasu, uległa zmniejszeniu o 146 osób.

Tabela 12 Wartość wskaźnika deprywacji lokalnej

rok		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 prognoza
liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	1	215	251	252	277	325	350	382	365	365
liczba mieszkańców	2	3066	3039	3052	3046	3011	2944	2920	2904	2911

wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w 1 / w2 x 1000	3	70,12	82,59	82,56	90,93	107,93	118,90	130,82	125,68	125,38
--	---	-------	-------	-------	-------	--------	--------	--------	--------	--------

Źródło: Dane przekazane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawadach

Tabela 13 Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ilość rodzin korzystających z pomocy społecznej	65	70	86	96	104	101
Ilość osób w rodzinie korzystających z pomocy społecznej	252	277	325	350	382	365

Źródło: Dane przekazane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawadach

Zgodnie z Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015 gmina Zawady odpowiada za realizację zadanie polegającego na udzielaniu rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomanii, pomocy psychologicznej i prawnej. Realizacja tego zadania obejmuje działania, do których należą:

- Edukacja publiczna/przewodniki, ulotki, poradniki, broszury;
- Upowszechnianie informacji o numerach zaufania;
- Finansowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i porad prawnych radcy prawnego;
- Finansowanie dojazdów do punktu badań i konsultacji pedagogów z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej;

- Objęcie pomocą w formie zorganizowania paczek bożonarodzeniowych dla dzieci z rodzin ubogich, wielodzietnych oraz rodzin, w których występują problemy alkoholowe.

W Programie uwzględniono również konieczność prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii. Beneficjentami działań są przede wszystkim dzieci i młodzież. Realizacja zadania obejmuje m.in. prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych oraz działania na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych. W szczególności działalność profilaktyczna w 2015 r. polega na:

- Współpracy w zakresie programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży opracowanych przez szkoły;
- Doposażeniu w pomoce niezbędne do prowadzenia zajęć w świetlicy szkolnej, w Zespole Szkół w Zawadach oraz Biblioteki Publicznej Gminy Zawady;
- Organizowaniu oraz dofinansowaniu imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych propagujących zdrowy styl życia (np. Dzień Rodziny, Dzień sportu);
- Wspieraniu finansowym przedsięwzięć mających na celu propagowanie zdrowego stylu życia i spędzania wolnego czasu bez alkoholu i innych używek (np. finansowanie wyjazdów na basen, lodowisko, opłacanie przejazdów na zawody sportowe);
- Organizowaniu konkursów z nagrodami dotyczących zagrożeń społecznych;
- Prezentacji spektakli teatralnych o tematyce uzależnień;
- Organizowaniu zajęć rozwijających zainteresowania własne, w tym pozalekcyjnych zajęć sportowych oraz zakupie pomocy dydaktycznych i doposażeniu terenów rekreacyjnych, boisk oraz placów zabaw na terenie gminy;
- Finansowaniu dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych;
- Dofinansowaniu wyjazdów dzieci i młodzieży z rodzin patologicznych i zagrożonych patologią na kolonie, obozy, zimowiska, które mają opracowany program profilaktyki alkoholowej i narkomanii;
- Objęciu szkoleniami podstawowymi, z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, przedstawicieli Policji, pracowników pomocy społecznej i innych osób zaangażowanych w realizację Programu.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015 stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie społeczne. Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy gminy Zawady ocenili skalę występowania alkoholizmu jako wysoką. Respondentom z gminy Zawady zadano pytanie **5.3 Jaka jest skala występowania w gminie alkoholizmu? (1- bardzo niska do 5 - bardzo wysoka)?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 14 Ocena skali występowania alkoholizmu w gminie Zawady

5.3 Jaka jest skala występowania w gminie alkoholizmu? (1- bardzo niska do 5 - bardzo wysoka)		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	12	9,52
2	15	11,90
3	47	37,30
4	22	17,46
5	21	16,67
Brak odpowiedzi	9	7,14
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

Według oceny władz gminnych jednymi z największych problemów natury społecznej są: ubóstwo i bezrobocie. Skala problemu jest jednak oceniana w inaczej przez mieszkańców gminy Zawady, wśród których 39,68% badanych uznało, że należy ocenić biedę jako problem średniej wagi. W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy pytanie **5.5 Jaka jest skala występowania w gminie biedy?** Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 15 Ocena skali występowania w gminie biedy

5.5 Jak jest skala występowania w gminie biedy?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	11	8,73

2	21	16,67
3	50	39,68
4	13	10,32
5	15	11,90
Brak odpowiedzi	16	12,70
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

Oświata

Gmina Zawady jest organem prowadzącym placówki wychowania przedszkolnego, szkoły podstawowe oraz gimnazjum. Organem pełniącym nadzór pedagogiczny jest Podlaski Kurator Oświaty. Rozmieszczenie przestrzenne istniejących placówek szkolnych jest prawidłowe. Miejscowości gminne znajdują się w odległości mniejszej niż 3-15 km od najbliższej szkoły. W 2003 r., uchwałą Rady Gminy Zawady utworzono Zespół Szkół w Zawadach, będący jednostką budżetową, składający się z Publicznej Szkoły Podstawowej w Zawadach i Publicznego Gimnazjum w Zawadach. Obecnie na terenie gminy funkcjonują dwie szkoły podstawowe: w Zawadach przy Zespole Szkół i w Konopkach Pokrzywnicy – Publiczna Szkoła Podstawowa prowadzona przez Stowarzyszenie „Edukator” w Łomży. Zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Białymstoku struktura placówek edukacyjnych na terenie gminy Zawady w latach 2010 – 2014 pozostaje niezmienna. Poniżej przedstawione zostało zestawienie placówek edukacyjnych z uwzględnieniem ilości uczniów uczęszczających do placówek edukacyjnych w kolejnych latach (Tabela 16)

Tabela 16 Placówki edukacyjne na terenie gminy Zawady i wykaz ilościowy uczniów

Rodzaj placówki edukacyjnej	2010/2011	2012/2013	2013/2014
Placówki wychowania przedszkolnego	4	4	4
	62	72	72
Szkoły podstawowe	2	2	2
	177	159	148
Szkoły gimnazjalne	1	1	1
	132	114	96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku (Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014)

W ocenie mieszkańców gminy Zawady liczba obiektów oświatowych w gminie utrzymuje się na poziomie dobrym i bardzo dobrym (łącznie 60,32 % respondentów). Osoby uczestniczące w konsultacjach społecznych dobrze oceniły również ofertę edukacyjną oraz poziom edukacji w gminie (Tabela 18, Tabela 19)

W badaniu zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **1.1 Jak oceniasz liczbę obiektów oświatowych w gminie (przedszkola, szkoły)? Czy ich liczba jest wystarczająca?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi zaprezentowany jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 17 Ocena liczby obiektów oświatowych w gminie Zawady (przedszkola, szkoły)

1.1 Jak oceniasz liczbę obiektów oświatowych w gminie (przedszkola, szkoły)? Czy ich liczba jest wystarczająca?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	7	5,56
2	9	7,14
3	32	25,40
4	36	28,57
5	40	31,75
Brak odpowiedzi	2	1,59
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

W badaniu zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **1.2 Jak oceniasz ofertę edukacyjną szkół prowadzonych przez gminę? Czy jest wystarczająca?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Tabela 18 Ocena oferty edukacyjnej szkół prowadzonych przez gminę Zawady

1.2 Jak oceniasz ofertę edukacyjną szkół prowadzonych przez gminę? Czy jest wystarczająca?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5	Częstość	Procent

oceną najwyższą		
1	7	5,56
2	10	7,94
3	21	16,67
4	47	37,30
5	34	26,98
Brak odpowiedzi	7	5,56
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **1.3 Jak oceniasz poziom edukacji w gminie (jakość kształcenia, dostępność zajęć dodatkowych dla uczniów, zajęcia wyrównawcze)?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli oraz wykresu:

Tabela 19 Ocena poziomu edukacji w gminie Zawady

1.3 Jak oceniasz poziom edukacji w gminie (Jakość kształcenia, dostępność zajęć dodatkowych dla uczniów, zajęcia wyrównawcze)?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	5	3,97
2	12	9,52
3	38	30,16
4	33	26,19
5	29	23,02
Brak odpowiedzi	9	7,14
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

Bezpieczeństwo

Gmina Zawady objęta jest rejonem działania Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku w ramach powiatu białostockiego. Na terenie powiatu białostockiego (z

wylączeniem Miasta Białystok) funkcjonują 4 Komisariaty Policji, które nadzorują pracę 4 Posterunków Policji.

Rysunek 4 Podział terytorialny ze względu na rejony działania Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku.

Źródło: Komenda Miejska w Białymstoku, Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu białostockiego (z wylączeniem miasta Białystok) za rok 2013.

Za zapewnienie bezpieczeństwa na terenie gminy odpowiedzialna jest również Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej (Plac Wolności 12, 16-075 Zawady).

Jednym z istotnych problemów społecznych w zakresie bezpieczeństwa jest zjawisko przemocy w rodzinie. Stworzenie systemu efektywnego reagowania w tym zakresie stanowi obowiązek władz lokalnych, ze względu na ich bliską relację z obywatelami, co umożliwia identyfikację realnej skali zjawiska oraz podjęcie działań służących przeciwdziałaniu niepożądanym zachowaniom. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015 wiąże przeciwdziałanie problemom związanym z nałogami z ochroną przed przemocą w rodzinie. Zadania wyznaczone do realizacji w 2015 r. obejmują edukację publiczną oraz upowszechnianie informacji o numerach telefonów zaufania również w tym zakresie. Ponadto Program zakłada też szkolenie przedstawicieli grup zawodowych stykających się z przemocą domową i stałą

współpracę z Policją, OSP, szkołami podstawowymi i gimnazjum, przedstawicielami służby zdrowia w zakresie działań związanych z przemocą w rodzinie.

W ocenie mieszkańców gminy Zawady występowanie w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie nie stanowi problemu dużej wagi. Respondenci wskazali, że skala występowania w gminie tych zjawisk utrzymuje się na niskim i średnim poziomie. W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **5.4 Jaka jest skala występowania w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 20 Ocena skali występowania w gminie Zawady przestępczości i przemocy w rodzinie

5.4 Jaka jest skala występowania w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie? (1-niska do 5- wysoka)		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	16	12,70
2	32	25,40
3	30	23,81
4	25	19,84
5	12	9,52
Brak odpowiedzi	11	8,73
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

3.4 OBSZAR KULTURY I REKREACJI

Kultura

Życie kulturalne gminy Zawady jest skoncentrowane wokół Biblioteki Publicznej, która jest obecnie jedyną instytucją kultury na tym terenie. W 2001 r. zlikwidowany został gminny ośrodek kultury. Biblioteka Publiczna Gminy Zawady powstała 16 stycznia 1949 r. Początkowo funkcjonowała jako punkt biblioteczny, następnie jako biblioteka gminna.

Biblioteka ma swą siedzibę w budynku Urzędu Gminy w Zawadach i zatrudnia przeciętnie od 1 do 3 osób.

Oferta usług kulturalnych Biblioteki obejmuje:

- udostępnianie księgozbioru;
- organizację lekcji bibliotecznych;
- organizację wieczorków literackich, pogadanek;
- prowadzenie punktu dostępu do internetu – „akcja Ikonk@” – 3 stanowiska komputerowe.

Efektom procesu informatyzacji działań Biblioteki, który trwa od 2004 r., jest utworzenie w 2005 r. Gminnego Centrum Informacji w Zawadach (7 zestawów komputerowych, sprzęt biurowy, w tym fax, xero, drukarka, skaner) oraz ustanowienie w 2008 r. Centrum Kształcenia na Odległość na Wsi, które zostało wyposażone w 10 komputerów (w tym 1 laptop), sprzęt do obsługi niepełnosprawnych i projektor multimedialny

W ramach działalności placówki realizowane były następujące przedsięwzięcia:

- spotkania autorskie, skierowane głównie do dzieci i młodzieży,
- prowadzenie zajęć wokalnoinstrumentalnych i utworzenie Młodzieżowej Grupy Folkowej „ZAWADY plus” (wrzesień 2007- czerwiec 2011),
- organizacja konkursów o różnorodnej tematyce i wystaw, m.in. fotograficznych,
- powstanie Dyskusyjnego Klubu Książki w Zawadach (2010 r.),
- organizacja imprez kulturalnych na terenie gminy Zawady,
- organizacja zajęć plastycznych – 1 raz w tygodniu,
- utworzenie i współpraca z Izbą Pamięci OSP w Zawadach,
- utworzenie sali bilardowej,
- wdrażanie programu bibliotecznego MAK+ (styczeń 2011 r.) oraz utworzenie strony internetowej - www.bpgzawady.pl – (marzec 2011 r.).

Biblioteka realizowała szereg przedsięwzięć finansowanych ze środków pozabudżetowych, ponadto jej pracownicy byli autorami wielu projektów realizowanych przez inne instytucje i organizacje. Do ważniejszych działań jednostki należy zaliczyć:

- Akcja „Ikonk@” (2004 r.),
- „Utworzenie Gminnego Centrum Informacji w Zawadach” (2005 r.),
- „Ocalić od zniszczenia” (2007 r.),

- „Dziedzictwo kulturowe Gminy Zawady” (2007 – 2008 r.),
- „Tradycja szansą mobilizacji zawodowej mieszkańców Gminy Zawady” (2008 – 2009 r.),
- „Klub zdrowego stylu życia”(2009 r.),
- "Wspomnienie o nich Nigdy nie zaginie"(2009 r.),
- „Inwestycje w kwalifikacje mieszkańców najlepszą formą podniesienia aktywności zawodowej” (2009 – 2010 r.),
- „Remont Biblioteki Publicznej Gminy Zawady” (2010 r.),
- „e-Biblioteka – łatwy dostęp do informacji i zbiorów bibliotecznych” (styczeń – czerwiec 2011 r.) ;
- „Rozwój życia kulturalnego Gminy Zawady poprzez organizację imprez kulturalnych” (realizacja 2010 r. , rozliczenie 2011 r.).

Biblioteka współorganizowała szkolenia bibliotekarzy powiatu białostockiego oraz konkurs powiatowy skierowany do czytelników z w/w terenu. Jednym z działań powierzonych Bibliotece przez gminę jest opieka nad zabytkami i cmentarzami z okresu II wojny światowej. Pracownicy Biblioteki organizują również uroczystości patriotyczne w miejscach o znaczeniu historycznym, zajmują się spisywaniem historii gminy i regionu. W ramach współpracy z OSP Zawady, pracownicy Biblioteki zajmowali się opracowaniem dziejów jednostki, które zostały opublikowane w ramach „Kroniki OSP Zawady 1926 – 2008”³.

Ważne działania gminy Zawady w obszarze kultury i współpracy międzynarodowej zrealizowane zostały przez gminę w ramach projektu "Dolinami Rzek - Bezdrożami Kultury". Projekt LT-PL/053 "Dolinami rzek - bezdrożami kultury" współfinansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Litwa - Polska 2007 - 2013. Przedsięwzięcie było realizowane przez Gminę Zawady w partnerstwie z Gimnazjum im. Jana Śniadeckiego w Solecznikach na Litwie. Działania skoncentrowane były na realizacji cyklu wydarzeń kulturalnych łączących tradycję polską i litewską z formami współczesnymi. Celem projektu było po pierwsze wzajemne poznanie młodzieży, nauczycieli oraz pracowników samorządowych i umożliwienie przyszłej współpracy typu "ludzie dla ludzi". Cel ten realizowany był poprzez organizację:

³ Źródło, cytowane za: <http://www.bpgzawady.pl/> oraz <http://www.powiatbialostocki.pl>.

- międzynarodowych imprez plenerowych ("Zapusty" i "Dożynki" w Solecznikach, "Dzień Dziecka" i "Dzień Śledzia" w Gminie Zawady,
- pokazów, warsztatów, występów dziecięcych zespołów ludowych z Solecznik i Zawad),
- festiwalu muzycznego "Rock na Bagnie" z udziałem litewskich zespołów rockowych,
- spotkań mieszkańców i przedstawicieli władz gminy Zawady w Rejonie Solecznickim z mieszkańcami i władzami tego Rejonu.

Po drugie Projekt maiał również na celu edukację kulturową i ekologiczną (działanie "Tradycje kulinarne"). Realizacja powyższego celu obejmowała:

- prowadzenie wspólnych warsztatów kulinarnych i filmowych,
- prezentowanie tradycyjnych wyrobów kuchni litewskiej podczas imprez plenerowych,
- opracowanie atlasu tradycji kulinarnych w polskiej i litewskiej wersji językowej oraz jego promocja w celu poszukiwania wspólnoty kulturowej,

Uzupełnienie wymiany doświadczeń kulturowych w wymiarze międzynarodowym stanowiły działania mające na celu wyeksponowanie wartości historycznej i kulturowej tradycyjnej architektury regionów partnerskich. W ramach inicjatywy dokumentowano detale architektoniczne, w celu pobudzenia zainteresowania mieszkańców po obu stronach granicy zabytkami kultury materialnej, które znajdują się w najbliższym otoczeniu oraz promocji potencjału turystycznego regionów⁴.

Mieszkańcy gminy Zawady zarówno jakość usług o charakterze kulturalnym, jak i atrakcyjność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych ocenili jako utrzymujące się na poziomie średnim i dobrym. W badaniu zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **1.6 Jak oceniasz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy (świetlice, biblioteki, domy kultury, muzea itp.)?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Tabela 21 Ocena jakości usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy Zawady (świetlice, biblioteki, domy kultury, muzea itp.)

1.6 Jak oceniasz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na terenie gminy? (świetlice, biblioteki, domy kultury)		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent

⁴ Źródło, www.rocknabagnie.eu.

1	10	7,94
2	19	15,08
3	32	25,40
4	37	29,37
5	23	18,25
Brak odpowiedzi	4	3,17
Ogółem	125	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **1.7 Jak oceniasz jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych odbywających się na terenie gminy?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 22 Ocena jakości i różnorodności wydarzeń kulturalno-rozrywkowych odbywających się na terenie gminy Zawady

1.7 Jak oceniasz jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych odbywających się na terenie gminy?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	18	14,29
2	19	15,08
3	36	28,57
4	29	23,02
5	19	15,08
Brak odpowiedzi	5	3,97
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

Obiekty dziedzictwa kulturowego

Dziedzictwo kulturowe gminy Zawady przedstawiają przede wszystkim obiekty architektoniczne, włączając w to obiekty o charakterze sakralnym. Do najważniejszych obiektów zabytkowych w tym regionie należą:

- Kościół w Ciborach Kołaczkach - Kościół pierwotnie znajdował się w pobliskich Zawadach, wzniesiony w 1743 r., w 1979 r. przeniesiony z dzwonnica do Cibor

- Kołaczek; Jest to obiekt pseudobazylikowy, zbudowany w konstrukcji wieńcowej na planie prostokąta, z wydzielonym prostokątnym prezbiterium, do którego przylegają zakrystia i skarbczyk. Ciekawe wnętrze kościoła, podzielone na nawy pseudoarkadami wspartymi na dwóch parach drewnianych słupów i przekryte drewnianym stropem;
- cmentarz pokościelny w Zawadach (po kościele przeniesionym do Cibor Kołaczek), dziś z grota N.M.P;
  - cmentarz kościelny w Zawadach z kaplicą z cegły i kamienia polnego (1784 r.) nr rej.: 347 z 22.12.1987;
  - Górka Napoleona - usypana przez żołnierzy dla swego wodza, by mógł przemawiać, podczas marszu na Rosję, dziś krzyż przydrożny;
  - zabytkowa, drewniana architektura wiejska;
  - kamienne ogrodzenie 1888 r., wcześniej otaczające kościół drewniany, z trójdzielną bramą neogotycką, z cegły, nr rej.: 347 z 22.12.1987;
  - neogotycka kaplica cmentarna z 1878 fundacji małżonków Wądołowskich, nr rej.:348 z 22.12.1987;
  - cmentarz rzymskokatolicki, 1 poł. XIX, nr rej.: 348 z 22.12.1987;
  - murowana kapliczka przydrożna z połowy XIX w., wewnątrz figura św. Jana Nepomucena.

Turystyka i rekreacja

Analiza zasobów oraz uwarunkowań wskazuje, że na obszarze gminy Zawady istnieją dobre warunki dla rozwoju turystyki i wypoczynku. Do najważniejszych czynników decydujących o tym należy zaliczyć:

- bogate zasoby przyrodnicze i rekreacyjne: duże zalesienie, wysoki udział powierzchni wód otwartych, unikalne w skali Europy tereny bagienne, położenie między dwoma parkami (Narwiański Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy) w pobliżu Puszczy Knyszyńskiej;
- dobrze zachowane, bogate środowisko dziedzictwa historyczno – kulturowego, niezbędne dla rozwoju krajoznawstwa;
- potencjał w zakresie rozbudowy bazy turystyki, wypoczynku i gastronomii;
- potencjał w zakresie komunikacji i dostępności dla turystów z uwagi na i przebiegającą przez gminę drogę krajową (trasa S8);
- szlaki turystyczne, na które składają się szlaki: kajakowe, rowerowe, piesze.

Do atrakcji turystycznych regionu, stanowiących połączenie oferty wypoczynkowej i edukacyjnej, w szczególności należy Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Skrętowej Górze, który zapewnia bezpłatne szkolenia z zakresu edukacji ekologicznej. Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Strękowej Górze leży w otulinie Narwiańskiego i Biebrzańskiego Parku Narodowego, które łączy rzeka Narew. Ma swą siedzibę w budynku po zlikwidowanej szkole podstawowej, gdzie od 2006 r. podejmowane są różne działania organizowane przez organizacje pozarządowe.. W latach 2009 – 2010 przeprowadzono gruntowny remont pomieszczeń Ośrodka współfinansowany z regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego. Uchwałą Nr XI/98/11 Rady Gminy Zawady z dnia 29 grudnia 2011 r., powołano jednostkę budżetową o nazwie Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Strękowej Górze. Działalność Edukacyjną w Ośrodku rozpoczęto w dniu 16 lutego 2012 r.

Turyści chcący poznać kulturę i tradycję gminy Zawady mogą również odbyć podróż rowerowym szlakiem krzyży i kapliczek przydrożnych. Szlak wiedzie przez malownicze tereny gminy Zawady poprzez pola, lasy, łąki i tereny nadrzeczne (Narew) wzdłuż dróg (gruntowych i asfaltowych) obok przydrożnych krzyży i kapliczek oraz kościołów (Kończki - 1743 r.). Na szlaku znajdują się tablice informacyjne oraz miejsca do rekreacji (wiaty, ogniska).

Atrakcyjność bazy turystycznej gminy Zawady zwiększyła się po utworzeniu Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Skrętowej Górze, oferującego tanią bazę noclegową. Poza Ośrodkiem funkcjonuje tu hotel prywatny w Nowych Chlebiotkach posiadający 30 miejsc noclegowych. W planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczony jest teren istniejącej i projektowanej zieleni parkowej, który będzie pełnił funkcję wypoczynkową i rekreacyjną. Jest to teren ogrodzony zabytkowym murem będący własnością parafii. Baza turystyczna w regionie wciąż wymaga rozbudowy. Taki wniosek potwierdza również opinia mieszkańców, którzy ocenili stan bazy turystycznej jako niski (Tabela 24).

Z badania przeprowadzonego podczas konsultacji społecznych wynika, że mieszkańcy gminy Zawady nie w pełni uświadamiają sobie potencjał jaki gmina posiada pod względem turystycznym. Większość respondentów oceniła atrakcyjność turystyczną gminy, jako utrzymującą się na poziomie średnim i dobrym. Oznacza to, że powinny być podjęte starania ukierunkowane na zaangażowanie społeczności w promowanie gminy Zawady.

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Zawady pytanie *1.8 Jak oceniasz atrakcyjność turystyczną gminy? (ilość i jakość zabytków,*

miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты). Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 23 Ocena atrakcyjności turystycznej gminy Zawady (ilość i jakość zabytków, miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты)

1.8 Jak oceniasz atrakcyjność turystyczną gminy? (Ilość i jakość zabytków, miejsc atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, stan środowiska naturalnego, obszary chronione i rezerваты, ścieżki przyrodnicze i edukacyjne)		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	12	9,52
2	20	15,87
3	44	34,92
4	34	26,98
5	12	9,52
Brak odpowiedzi	4	3,17
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

W trakcie zorganizowanych konsultacji społecznych zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **1.9 Jak oceniasz poziom bazy turystyczno- wypoczynkowej w gminie (baza noclegowa, gastronomiczna)?**. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony jest poniżej w postaci tabeli:

Tabela 24 Ocena poziomu bazy turystyczno- wypoczynkowej w gminie (baza noclegowa, gastronomiczna)

1.9 Jak oceniasz poziom bazy turystyczno- wypoczynkowej w gminie (baza noclegowa, gastronomiczna)?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	21	16,67
2	35	27,78
3	27	21,43

4	27	21,43
5	12	9,52
Brak odpowiedzi	4	3,17
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

W badaniu zadano respondentom z gminy Zawady pytanie **1.10 Jak oceniasz promocję gminy, mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów?**. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia się następująco:

Tabela 25 Ocena promocji gminy, mającej na celu pozyskanie potencjalnych turystów

1.10 Jak oceniasz promocję gminy mającą na celu pozyskanie potencjalnych turystów?		
Skala ocen, gdzie 1 jest oceną najniższą, natomiast 5 oceną najwyższą	Częstość	Procent
1	13	10,32
2	30	23,81
3	34	26,98
4	28	22,22
5	16	12,70
Brak odpowiedzi	5	3,97
Ogółem	126	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców gminy Zawady

3.5 OBSZAR ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Warunki klimatyczne

Polska leży w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Województwo podlaskie znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Częstość napływu mas powietrza z kierunku zachodniego w Polsce wynosi prawie 36% podczas gdy ze

wschodniego 29%. Obszar gminy Zawady pod względem klimatycznym należy do dzielnicy klimatu dość surowego. Średnia roczna temperatura wynosi ok. 7°C. Czas trwania zimy wynosi od 105 do 112 dni a lata od 80 do 90 dni. Liczba dni ze śniegiem wynosi od 85 do 100. Średni roczny opad wynosi 580 mm, z tego 60% opadów przypada na okres od kwietnia do września. Znaczna część opadów atmosferycznych spada w postaci śniegu. Pokrywa śnieżna pojawia się zazwyczaj już w listopadzie i znika w marcu. Dość wczesny początek chłodniejszych dni i późne ich zakończenie sprawia, że okres wegetacyjny w gminie trwa ok. 190 dni w roku.

Rzeźba terenu

Gmina Zawady położona jest w obrębie trzech mezoregionów: na północy jest to Kotlina Biebrzy, w środkowej części Wysoczyzna Wysokomazowiecka, a na południu Dolina Górnej Narwi. Mezoregiony te wchodzi w skład makroregionu: Nizina Północnopodlaska.

Pod względem tektonicznym obszar gminy Zawady znajduje się w obrębie Wyniesienia Mazursko – Suwalskiego, wchodzącego w skład platformy Wschodnioeuropejskiej.

Rzeźbę terenu w gminie Zawady charakteryzują utwory trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Miąższość pokrywy czwartorzędowej na terenie gminy wynosi ok. 70 – 130m. Pod utworami czwartorzędowymi występują osady niocenyjskie w postaci piasków szarych lub brunatnych.

Największy udział w budowie pokrywy czwartorzędowej mają osady zlodowacenia środkowopolskiego. Stadiał maksymalny tego zlodowacenia reprezentowany jest przez dwa poziomy glin zwałowych, przedzielone ilkami, mółkami i piaskami. Rzeźba terenu ma kształt niskofalisty i pagórkowaty, stanowi to korzystny element środowiska przyrodniczego do rozwoju i funkcjonowania rolnictwa.

Bezpośrednio na powierzchni terenu występują piaszczysto – żwirowe osady wodnolodowcowe i moreny czołowe. Doliny rzek oraz zagłębienia bezpośrednio są wypełniane osadami holocenyjskimi takimi jak piaski, żwirki, mady rzeczne, namuły i torfy. Utwory te ponadto cechują się znaczną ilością domieszek organicznych oraz podatnością na przemarzanie. Do negatywnych cech zalicza się również rejony płytkiego występowania wód gruntowych oraz powierzchniowo występujących gruntów słabonośnych takich jak grunty spoiste plastyczne i miękkoplastyczne oraz sypkie słabo zagęszczone. Grunty te występują na obszarze tarasów zalewowych pradolin oraz dolin rynien polodowcowych.

Współczesne procesy geomorfologiczne na obszarze gminy nie powodują istotnych zmian w rzeźbie terenu – zmiany powodowane erozją wodną są znikome i nie wpływają na istotne zmiany konfiguracji terenu. Jedynie niewielkie zmiany w jej krajobrazie powodowane są powierzchnią eksploatacją surowców mineralnych. Występują one przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową.

Surowce mineralne

Pod względem zasobności w surowce kopalne obszar gminy jest słabo rozpoznany. Jedynym złożem posiadającym dokumentację geologiczną jest złożo torfu „Bagno Wizna” częściowo wchodzące w granice administracyjne gminy Zawady.

Na terenie gminy zaewidencjonowanych jest 25 ha użytków kopalnych. Stanowią je piaski i żwiry pozyskiwane przez miejscowych rolników w sposób niezorganizowany. Znaczna część tych złóż jest wyeksploatowana, a były miejsca poboru kruszywa niezrekultywowane i niezagospodarowane. W okolicach Maliszewa Perkusy występują pokłady gliny żwałowej.

Tabela 26. Wykaz użytków kopalnych (dane MPZP gminy Zawady)

Miejscowość	Użytki kopalne [ha]
Chlebotki Nowe	0,79
Chlebotki Stare	0,49
Cibory Chrzczony	0,26
Cibory Gałeckie	7,04
Cibory Witki	0,32
Krzewo Nowe	1,89
Krzewo Plebanki	0,57
Łaś Toczyłowo	3,58
Maliszewo Łynki	4,07
Maliszewo Perkusy	2,84
Rudniki	0,47
Targonie Krytuły	0,50
Targonie Wielkie	0,18
Targonie Wity	0,55

Zawady Kościelne	1,31
Razem	24,86

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zawady, Zawady 2001

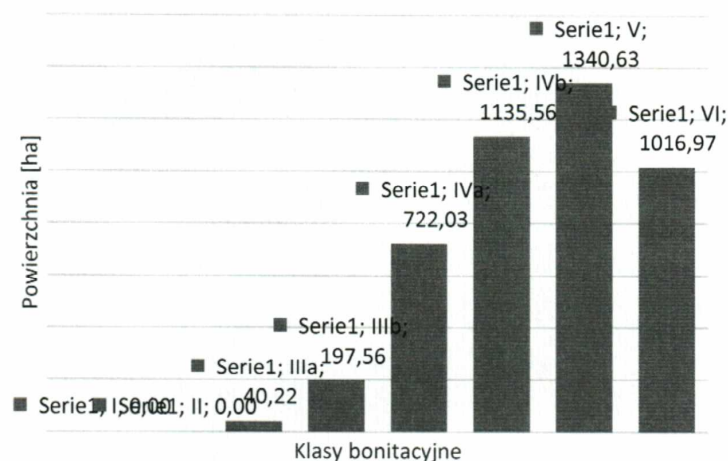
Złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo stanowią 140 tys. ton. Zasoby geologiczne (bilansowe) piasku i żwiru. W 2013 oraz 2014 złoże nie było eksploatowane.

Gleby

Pod względem typologicznym gleby gminy Zawady są zróżnicowane. Występują tu zarówno gleby płowe (A), piaskowe innych typów genetycznych (AB), brunatne i brunatne kwaśne (Bw), czarne ziemie (D) jak również gleby organogeniczne torfowo-murszowe i murszowe (Tn, Etm). Gleby organogeniczne zalegają głównie w obrębie kompleksu łąkowo-pastwiskowego wchodzącego w skład obiektu Bagno Wizna oraz częściowo w dolinach rzek: Narwi i Śliny. Na pozostałym obszarze gminy zalegają gleby mineralne w/w typów.

Udział procentowy klas bonitacyjnych użytków rolnych z podziałem na grunty orne oraz użytki zielone przedstawiają poniższe rysunki.

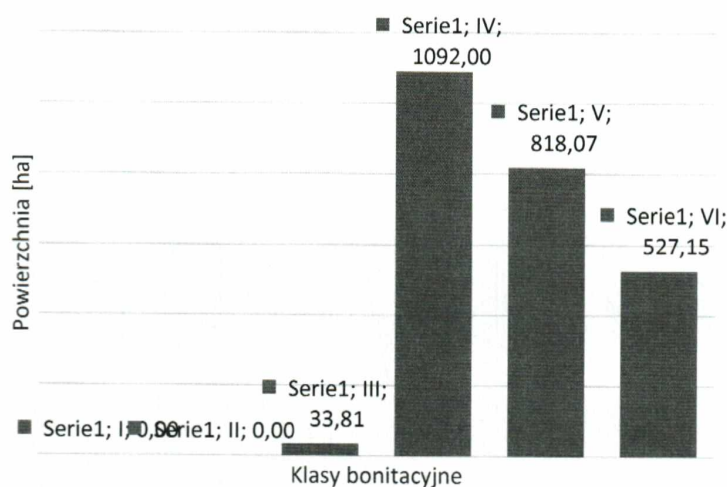
Rysunek 5. Udział klas bonitacyjnych gruntów ornych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zawady, Zawady 2001

Rysunek 6. Udział klas bonitacyjnych użytki zielone

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawady, Zawady 2001

Z przedstawionych danych wynika, że 47% powierzchni gruntów ornych są to gleby klas III i IV natomiast w użytkach zielonych grunty klas III i IV stanowią 42%.

Struktura kompleksów przydatności rolniczej wskazuje, że gleby orne o dobrych wartościach produkcyjnych tj. kompleksy: 2pszenny dobry, 3pszenny wadliwy, 4żytni bardzo dobry, 5żytni dobry zajmują około 47% powierzchni natomiast użytki zielone kompleksu 2z stanowią 55%.

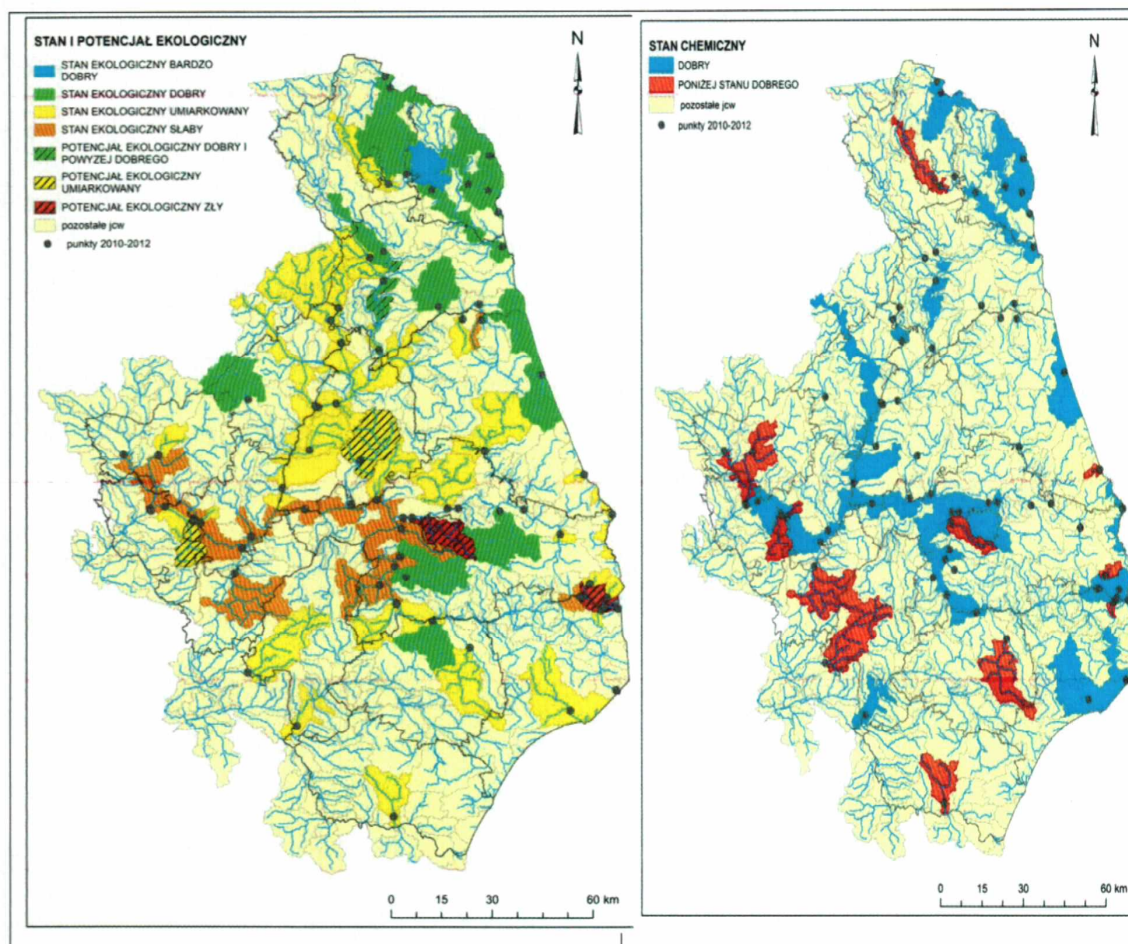
Z przedstawionych danych wynika, że gleby użytków rolnych na powierzchni około 50% są to gleby o dobrej i średniej wartości produkcyjnej. Są one jednak rozłożone nierównomiernie obszarowo. Generalnie we wschodniej części gminy gleby orne posiadają większą wartość produkcyjną natomiast zachodnia część pokryta jest glebami organicznymi które użytkowane są jako użytki zielone.

Wody powierzchniowe

Teren gminy Zawady położony jest w obrębie zlewni rzeki Narwi. Zasoby wodne gminy są to wody płynące rzek: Narew i Ślina, innych mniejszych cieków i rowów melioracyjnych o powierzchni ok. 133 ha oraz wody stojące gromadzone w Jeziorze Maliszewskim. Ponadto wody stojące gromadzą się w małych naturalnych oczkach wodnych i zbiornikach antropogenicznych. Nie mają one jednak większego znaczenia gospodarczego, a służą jedynie do zaspokojenia potrzeb lokalnych. W zachodniej części gminy znajduje się fragment kompleksu Bagno Wizna. Teren ten będący torfowiskiem wraz z Jezioro Maliszewskim stanowi obszar zasobny w wodę. Centralną i południową część gminy lekko

wyniesioną odwadniają dwa ciek. Jeden z nich wpada do rzeki Śliny poniżej wsi Targonie Wity. Ciek ten wysycha w okresie letnim. Na wysokości wsi Konopki Pokrzywnica prowadzi on wodę przez cały rok. Ciek wpadający do Narwi poniżej Strękowej Góry jest krótszy, ale zasobniejszy w wodę z uwagi na to, że bierze swój początek z Jeziora Maliszewskiego i posiada hydrologiczne połączenie z terenami bagiennymi Bagna Wizna. Przez teren gminy przebiega doprowadzalnik zasilający w wodę kompleks obiektu melioracyjnego „Bagno Wizna”. Podczas nawodnień prowadzi on wody z rzeki Narew i jest z nią połączony w miejscowości Łaś Toczyłowo. Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych w gminie Zawady w latach 2010-2012 oceniany został jako słaby, natomiast stan chemiczny jako dobry (Rysunek 7).

Rysunek 7. Stan ekologiczny i chemiczny jednolitych części wód powierzchniowych w województwie podlaskim w latach 2010-2012.

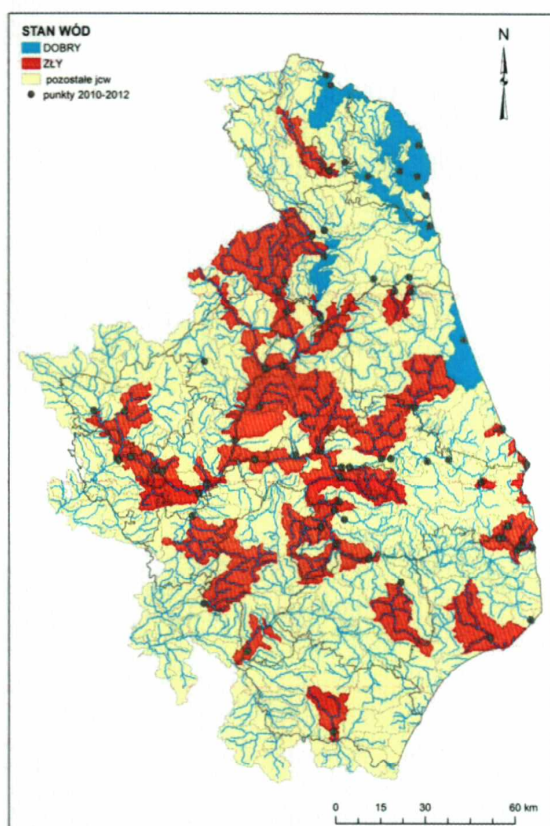

Źródło: Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w latach 2010-2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Białystok 2013.

Stan ekologiczny jest oceniany na podstawie wyników klasyfikacji zbadanych elementów biologicznych, fizykochemicznych i hydromorfologicznych. Stan chemiczny wód natomiast klasyfikuje się na podstawie chemicznych wskaźników jakości wód. Wartości biologicznych elementów jakości wód powierzchniowych w gminie Zawady, a także występujące w nich zbiorowiska organizmów wskazują na znaczne zmiany w stosunku do wartości tych elementów występujących w warunkach niezakłóconych. Wskaźniki chemiczne brane pod uwagę przy klasyfikacji stanu chemicznego, o których mowa w art. 38a ust. 3, pkt 1 lit. D ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. 2005, poz. 2019, z późn. zmianami) w gminie Zawady, osiągają zgodność ze środowiskowymi normami jakości ustanowionymi z wykorzystaniem danych o toksyczności ostrej i chronicznej, zarówno w stosunku do taksonów właściwych dla danego typu wód powierzchniowych, jak i dla innych gatunków wodnych, dla których dane są dostępne, a w szczególności dla glonów i makrofitów, ryb oraz rozwielitek .

Rysunek 8. Stan wód jednolitych części powierzchniowych w województwie podlaskim w latach 2010-2012.

Źródło: Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w latach 2010-2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Białystok 2013.

Wody podziemne

Gmina Zawady położona jest w strefie zasilania czwartorzędowego. Pierwsze zwierciadło wód podziemnych występuje już na głębokości 05m. Głębokość formacji wodonośnych od 20 do 150m. Na terenie gminy istnieją dwa ujęcia wody z utworów czwartorzędowych w Zawadach Kościelnych oraz Ciborach Gałęckich. Woda z ujęcia w Zawadach Kościelnych nadaje się do celów pitnych bez uzdatniania i odpowiada klasie czystości Ia natomiast z ujęcia w Ciborach Gałęckich zaliczana jest do klasy Ib tzn. woda o wysokiej jakości nieznacznie zanieczyszczona, odpowiadająca normom dla wód pitnych i gospodarczych wymagająca ewentualnego okresowego uzdatnienia. Warstwy wodonośne wód podziemnych na gminie Zawady zaliczane są do warstw o średniej zasobności.

Gospodarka wodnościekowa

Zaopatrzenie w wodę

Gmina Zawady zaopatrywana jest w wodę z dwóch ujęć:

- ujęcie Zawady Kościelne - dwie studnie wiercone,
  - SW – 1 – głębokość 50m, wydajność 44,7m³/h,
  - SW – 2 – głębokość 49m, wydajność 81m³/h,
  - brak urządzeń uzdatniania wody,

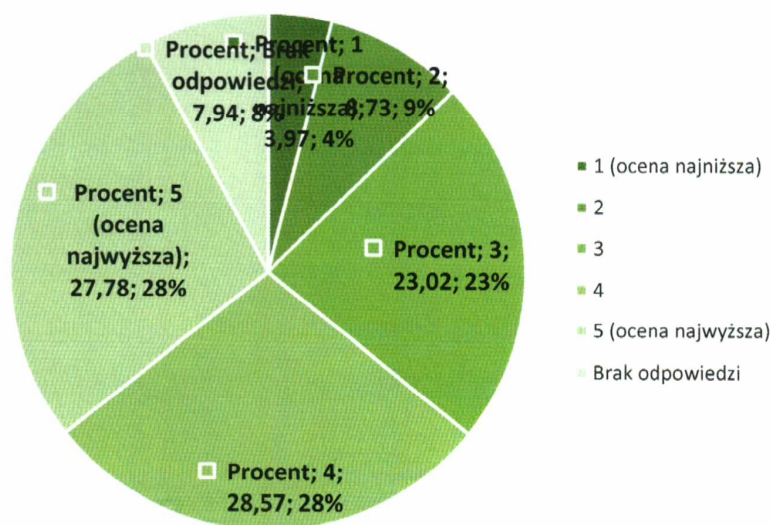
wyposażenie – 2 zbiorniki hydroforowe,

- ujęcie Cibory Gałęckie – dwie studnie wiercone,
  - SW – 1 – głębokość 66m, wydajność 88m³/h,
  - SW – 2 – głębokość 65m, wydajność 111m³/h,
  - stacja uzdatniania: hydrofiltr – poj. 40000l, odżelaziacz pow. 4,2m², chlorator C-52, aerator.

Łączna długość czynnej, wodociągowej sieci rozdzielczej w gminie wynosi 30,2 km, zaś ilość zużytej w 2014 roku wynosiła 35 dam³. Wielkość ta zmniejszyła się w ostatnim roku nieznacznie w stosunku do poprzednich lat, gdzie wahała się w granicach 37 dam³. Łącznie z wodociągów w gminie korzysta 1278 osób, zaś średnie zużycie wody na jednego mieszkańca wynosi 12,3 m³. Wielkość ta nie zmieniała się znacząco w ostatnich latach.

W ocenie społeczności lokalnej poziom rozwoju sieci wodociągowej na obszarze gminy Zawady, jest zadowalający (Rysunek 9)

Rysunek 9. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz poziom rozwoju sieci wodociągowej?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

Większość (56%) respondentów ankiety, przeprowadzonej w ramach konsultacji społecznych, wysoko ceniła rozwój sieci wodociągowej, zaś 23% oceniło ją neutralnie. Jedynie 13% badanych nisko oceniła to zagadnienie.

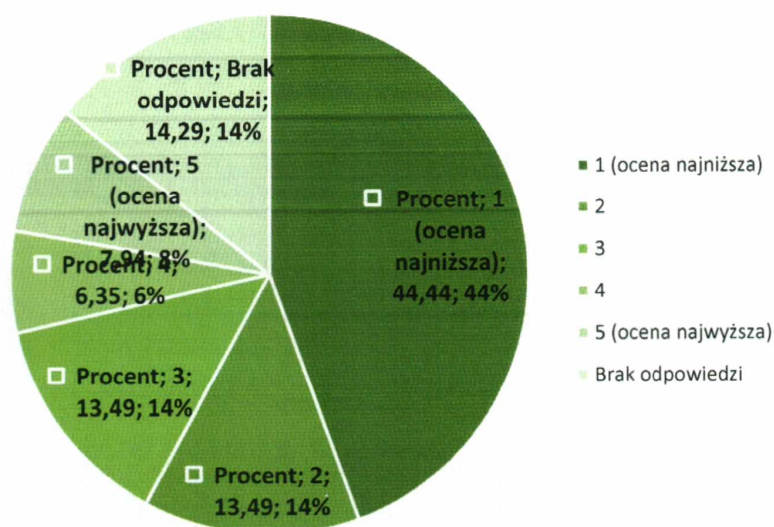
Odprowadzanie ścieków

Gospodarka ściekowa na terenie gminy Zawady jest słabo rozwinięta. Oczyszczalnie ścieków zlokalizowane są jedynie przy obiektach użyteczności publicznej, tj. przy:

- Ośrodka Zdrowia w Zawadach
- Zespole szkół w Zawadach
- Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Strękowej Górze

Gmina nie posiada sieci kanalizacyjnej. Zanieczyszczenia gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, a następnie wywożone do punktu zlewnego. Na terenie gminy w 2013 roku funkcjonowało 399 takich zbiorników. Należy zauważyć, że ich liczba w ostatnich latach zmniejszyła się. W zamian znacząco zwiększyła się liczba przydomowych oczyszczalni ścieków – z 4 sztuk w 2012 do 117 w roku 2013.

Rysunek 10. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

Brak sieci kanalizacyjnej stanowi problem w ocenie społeczności lokalnej (Ponad połowa (58%) respondentów ankiety, przeprowadzonej w ramach konsultacji społecznych, wyraziła niezadowolenie z poziomu rozwoju sieci kanalizacyjnej, nieco ponad 13% reprezentowała neutralne stanowisko (Rysunek 10).

Ochrona przyrody

Na terenie gminy Zawady najważniejszymi formami prawnej ochrony przyrody są obszary Natura 2000. Występują tu zarówno obszary specjalnej ochrony (OSO) jak również specjalne obszary ochrony (SOO). Lokalizację OSO przedstawiono na poniższym rysunku.

Obszar specjalnej ochrony ptaków Ostoja Biebrzańska (PLB200006). Obszar obejmuje rozległy fragment Kotliny Biebrzańskiej z dużym udziałem elementów naturalnych. Jest to największy w Europie Środkowej kompleks dobrze zachowanych torfowisk niskich. Na całym terenie ostoi występują zarośla wierzbowe, w tym wierzby japońskiej i brzozy niskiej. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 43 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasięj. W ostoi występuje również cietrzew, nie wymieniony w Załączniku I Dyrektywy Ptasięj.

51

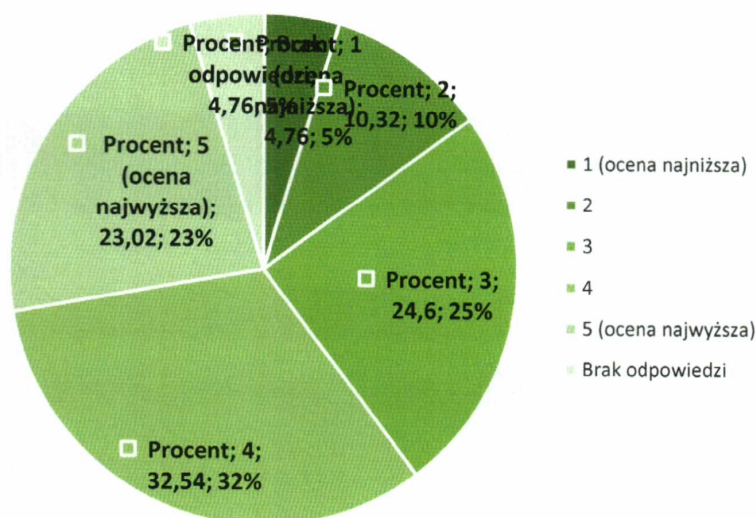
Specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PHL 200008) stanowi szerokie, płaskie obniżenie terenu wypełnione torfem: położone od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów poniżej wysoczyzn: Grodzieńskiej, Sokólskiej, Goniądzkiej, Wysokomazowieckiej i Kolneńskiej. Od północy i północnego-wschodu wchodzi do niej sandry: Augustowski, Rajgrodzki i Ełcki. Wyróżnia się trzy jednostki geomorfologiczne zwane basenami: północny obejmujący dolinę na wschód od Sztabina, środkowy od Sztabina do Osowca i południowy od Osowca do Ujścia Biebrzy do Narwi. Baseny rozdzielone są przewężeniami doliny o szerokości ok. 1 km. Obszar obejmuje także Basen Wizny. Dolina Biebrzy charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem siedlisk. Dominującymi są siedliska mokradłowe: zalewane wodami rzecznyymi lub podtapiane wodami podziemnymi torfowiska niskie ze zbiorowiskami turzycowymi i turzycowo-mszystymi, corocznie zalewane wodami rzecznyymi mułowiska i torfowiska porośnięte szuwarami właściwymi, bagienne olsy, okresowo zalewane przyrzeczne równiny madowe oraz odwodnione i zagospodarowane torfowiska ze zbiorowiskami łąkowymi. Naturalnymi zbiorowiskami roślinnymi doliny Biebrzy są zbiorowiska leśne: bory bagienne, bór bagienny mechowiskowy, olsy a także mszary i niektóre zbiorowiska szuwarowe.

Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Narwiańska (PLH200024). Teren w znaczącym stopniu (ok. 60%) zajmują siedliska łąkowe i zaroślowe, ok. 20% stanowią siedliska rolnicze, pozostałą część obszaru zajmują lasy liściaste, iglaste, torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód, młaki, wody śródlądowe inne tereny.

Zdaniem społeczności lokalnych stan ochrony środowiska jest generalnie zadowalający (Rysunek 13)

Rysunek 13. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz stan środowiska naturalnego na terenie gminy?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

Ponad połowa respondentów (56%) ankiety, przeprowadzonej w ramach konsultacji społecznych, wysoko ocenia poziom ochrony środowiska, natomiast jedna czwarta badanych zachowała w tym względzie neutralne stanowisko. Jedynie 15% mieszkańców negatywnie postrzega poziom ochrony środowiska w gminie.

Komunikacja i transport

Sieć drogową na terenie Gminy Zawady tworzą drogi krajowe, powiatowe oraz gminne. Zarządców dróg, do właściwości których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ich ochrony przedstawia Tabela 27.

Tabela 27. Zarządcy dróg na terenie gminy Zawady

Kategoria drogi	Zarządca drogi	Zarządca ruchu	Własność drogi
Gminna	Wójt gminy Zawady	Starosta powiatu białostockiego	samorząd gminy Zawady
Powiatowa	Zarząd powiatu białostockiego	Starosta powiatu białostockiego	samorządu powiatu białostockiego
Wojewódzka	zarząd województwa podlaskiego	Marszałek Województwa podlaskiego	samorządu województwa podlaskiego

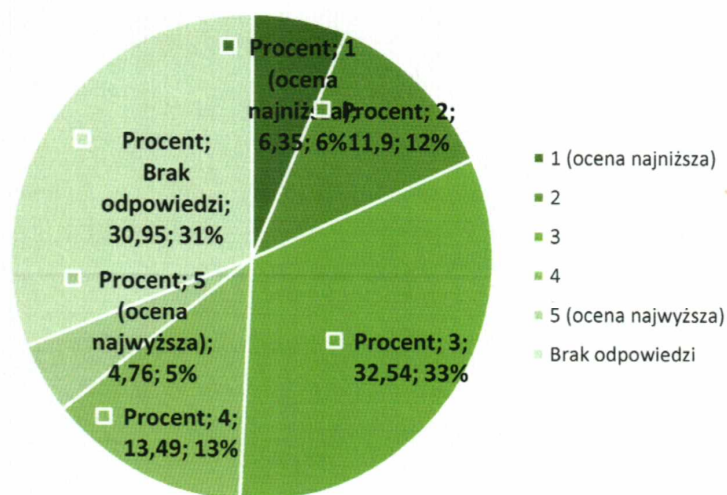
Krajowa	Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad	Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad	Skarb Państwa
---------	---	---	---------------

Źródło: opracowano na podstawie ustawy o drogach publicznych (Dz.U. z 2015r. poz. 460) oraz ustawy prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005r. Nr 108, poz.908 z późn. zm.)

Stan ogólny dróg gminnych jest dobry. W ostatnich latach część z nich została zmodernizowana, niemniej jednak ciągle w tym zakresie są jeszcze duże potrzeby. Aktualny układ komunikacyjny gminy Zawady jest stosunkowo dobrze rozwinięty. Zastrzeżenia natomiast może budzić niedostosowanie sieci dróg (na wielu odcinkach) do obecnych standardów technicznych i wymogów ruchu (wąskie drogi, nieutwardzona nawierzchnia, zły stan techniczny nawierzchni itp.). Na terenie gminy brak jest też dobrej organizacji ruchu pieszego i rowerowego (niewiele jest chodników, brak ścieżek rowerowych).

W przeprowadzonej, w ramach konsultacji społecznych, ankiecie większość respondentów (33%) neutralnie oceniło stan dróg w gminie (Rysunek 14). Pośród pozostałych respondentów przeważała opinia, że stan dróg jest zadowalający

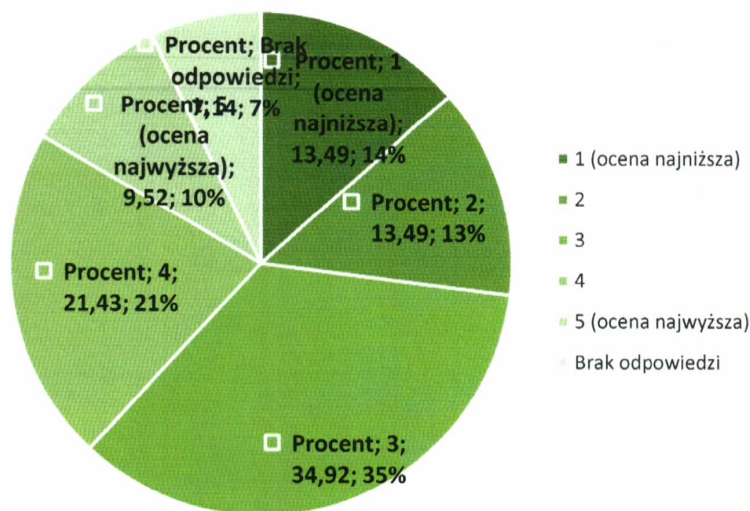
Rysunek 14. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz stan dróg w gminie?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

Gmina skomunikowana jest, połączeniami bezpośrednimi, z czterema miejscowościami powiatowymi województwa podlaskiego: Białymstokiem (12 połączeń dziennie), Łomżą (7 połączeń), Kolnem (4 połączenia) oraz Zambrowem (2 połączenia). Na terenie gminy Zawady, do 2012 roku jeden przewoźnik wykonuje przewozy na 3 gminnych liniach komunikacyjnych o długości 69 km. Łączna liczba przystanków wynosi 125, z czego na drogach gminnych znajduje się 48, na drogach powiatowych 58, zaś na drogach krajowych 19.

Rysunek 15. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz małą infrastrukturę drogową w gminie (ciagi pieszo- rowerowe, oświetlenie, przystanki, itp.)?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

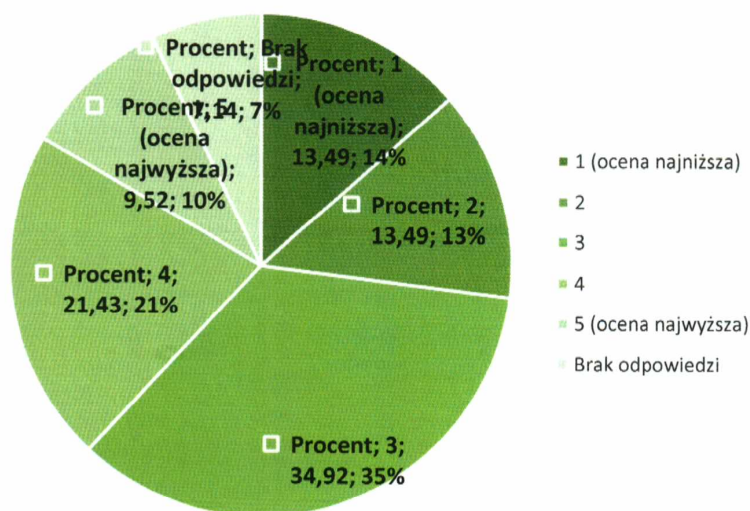
W przeprowadzonej, w ramach konsultacji społecznych, ankiecie większość respondentów (36%) neutralnie oceniło stan małej infrastruktury drogowej w gminie (Rysunek 15 i Rysunek 14). Pośród pozostałych respondentów przeważała opinia, że jej stan jest niezadowolający.

Sieć komputerowa

W gminie funkcjonuje Niekomercyjna Sieć Komputerowa zapewniająca bezprzewodowy dostęp do Internetu miejscowościom znajdującym się na jej terenie. Miejscowości Gminy Zawady to: Cibory-Chrzczony, Cibory Gałęckie, Cibory-Kołaczki, Cibory-Krupy, Cibory-Marki, Cibory-Witki, Góra Strękowa, Konopki-Klimki, Konopki-Pokrzywnica, Krzewo-Plebanki, Kurpiki, Łaś-Toczyłowo, Maliszewo-Łynki, Maliszewo-Perkusy, Marylki, Nowe Chlebotki, Nowe Grabowo, Nowe Krzewo, Rudniki, Stare Chlebotki, Stare Grabowo, Stare Krzewo, Strękowa Góra, Targonie-Krytuły, Targonie Wielkie, Targonie-Wity, Wieczorki, Zawady, Zawady-Borysówka, Zawady-Kolonia. Sąsiednie Gminy to: Kobylin-Borzymy, Rutki, Trzciannie, Tykocin, Wizna.

Rysunek 16. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz dostęp do Internetu w Twojej miejscowości?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

W przeprowadzonej, w ramach konsultacji społecznych, ankiecie większość respondentów (35%) neutralnie oceniło dostęp do sieci Internet w gminie (Rysunek 15 i Rysunek 14). Pośród pozostałych respondentów przeważała opinia, że dostęp taki jest zadowalający.

Energia elektryczna

System elektroenergetyczny rozdzielczy na terenie gminy zarządzany jest przez dwa rejonów energetyczne:

- RE w Łapach,
- RE w Łomży.

Gmina zasilana jest w energię elektryczną poprzez istniejące stacje transformatorowe z GPZ – 110/15kV w Jeżewie i Zambrowie z możliwością zasilania z GPZ Wizna. Na terenie gminy znajduje się 50 stacji transformatorowych o łącznej mocy 1418 kVA. Są to przeważnie stacje słupowe typu STSa 20/250 oraz starego typu ŻH 15.

Przez teren gminy przebiegają następujące linie napowietrzne:

- linia WN 110kV Ostrołęka-Łomża-Jeżewo,
- linie SN 15 kV,
- linie NN 0,4kV.

Zużycie energii w gospodarstwach domowych na terenie gminy Zawady jest dość wysokie i wynosi 1663 kWh/osoba/rok, podczas gdy średnia dla województwa podlaskiego

wynosi 992 kWh/osoba/rok. Podobne zużycie energii wykazują również gospodarstwa rolne - 1658 kWh/osoba/rok (1396 kWh/osoba/rok - średnia dla województwa). Dość niskie jest z kolei zużycie energii w mikroprzedsiębiorstwach, wynoszące 4491 kWh/pracownik/rok (5079 kWh/pracownik/rok - średnia dla województwa).⁵

Energia ciepła

Większość budynków mieszkalnych posiada centralne ogrzewanie zasilane kotłem indywidualnym. Dominującym sposobem ogrzewania są paliwa stałe – węgiel, drewno. Piec centralnego ogrzewania na paliwo stałe posiada 86,2 % budynków mieszkalnych natomiast 12,6% posiada ogrzewanie niescentralizowane (piece kaflowe). Nieznaczna część budynków mieszkalnych ogrzewana jest za pomocą oleju opałowego (1,1%). Gmina nie posiada sieci gazu ziemnego.

W gminie Zawady średnie zużycie węgla na jednego mieszkańca jest dość niskie i wynosi 218 kg/osoba/rok, przy średniej dla województwa podlaskiego wynoszącej 322 kg/osoba/rok. Niższe od średniej w województwie jest również zużycie drewna opałowego, wynoszące 21,84 m³/mieszkanie/rok. Zużycie oleju opałowego wynosi 63,34 m³/osoba/rok⁶.

Odnawialne źródła energii

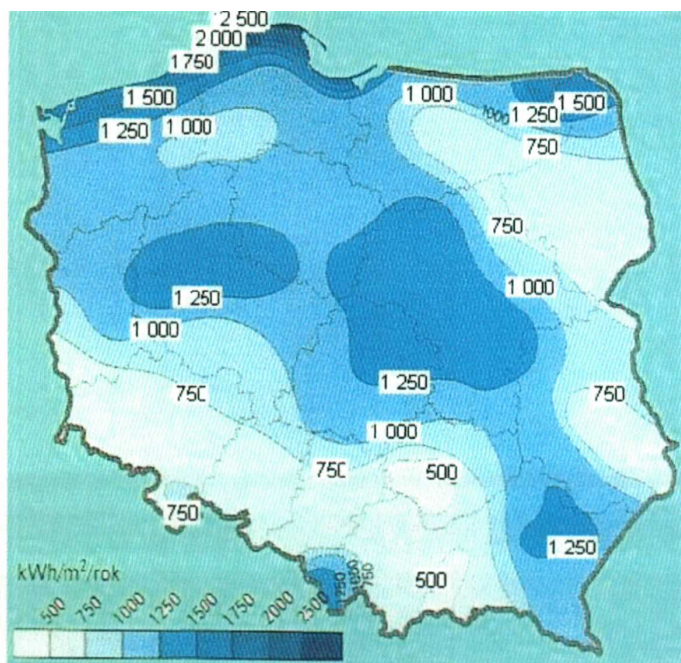
Gmina Zawady dysponuje potencjałem energetycznym w odniesieniu do odnawialnych źródeł energii. Źródła takiej energii na terenie gminy mogą pochodzić ze:

- energii wiatru
- energii słonecznej
- energii spadku wody
- słomy, siana i innej biomasy nieleśnej,
- biomasy roślin uprawnych,
- biogazu rolniczego,

Gmina Zawady leży w niezbyt korzystnym obszarze Polski, jeśli chodzi o rozwój energetyki wiatrowej. Średnioroczne prędkości wiatru oscylują na jej obszarze w granicach 3,5 – 4,0 m/s, Obszary o takich prędkościach średniorocznych klasyfikowane są jako niekorzystne dla rozwoju energetyki wiatrowej. Średnioroczna podaż surowej energii strumienia wiatru o przekroju 1m², na wysokości 50 m nad poziomem gruntu nie przekracza waha się od 700 do 750 kWh/m² (Rysunek 17).

⁵ Dane na podstawie badań przeprowadzonych w 2011 roku, E. Sidorczuk-Pietraszko, A. Zawistowska, *Stan gospodarowania energią w gminach w świetle wyników badań*, Wyd. WSE, Białystok 2011.

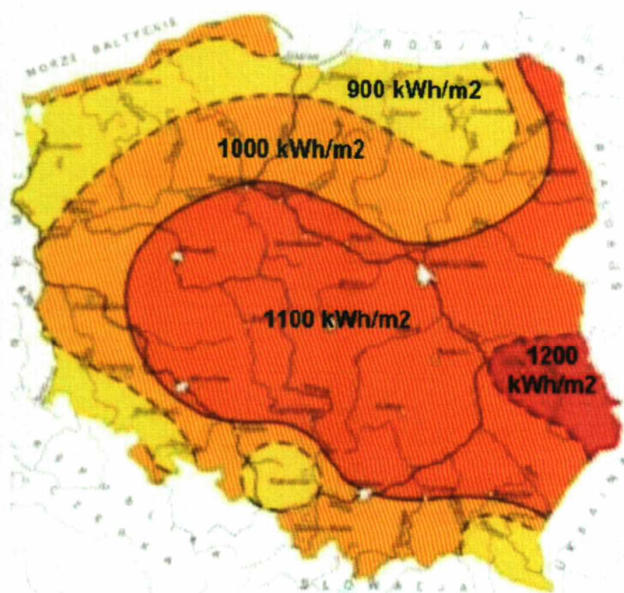
⁶ Dane na podstawie badań przeprowadzonych w 2011 roku, E. Sidorczuk-Pietraszko, A. Zawistowska, *Stan gospodarowania energią w gminach w świetle wyników badań*, Wyd. WSE, Białystok 2011

Źródło: Halina Lorenc, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2001

W odniesieniu do energii słonecznej gmina Zawady dysponuje dość istotnym potencjałem. Teoretyczny potencjał energii słonecznej wyznaczony na podstawie pomiarów nasłonecznienia zamieszczonych w polskiej normie PN-B-02025, mieści się w granicach 1000 – 1100 kWh energii na każdy m² poziomej powierzchni (Rysunek 18).

Rysunek 18. Rozkład ilości promieniowania słonecznego na obszarze Polski

Źródło: www.cire.pl

Potencjał techniczny energii słonecznej gminy Zawady obliczony w odniesieniu do przygotowania ciepłej wody użytkowej za pomocą kolektorów słonecznych, przy uwzględnieniu szacunkowej ilości budynków nadających się do montażu tego typu instalacji wynosi 2,5 GWh.

Gmina Zawady dysponuje również możliwością wykorzystania potencjału energii spadku wody. Budowa małych elektrowni wodnych możliwa jest w miejscach istniejącego spiętrzenia wód na ciekach. Gmina Zawady dysponuje trzema takimi spiętrzeniami.

Tabela 28. Wysokości spiętrzenia oraz średnie wieloletnie przepływy rzek w gminie Zawady

Zawady	Narew	Jaz Strękowa Góra (214+050)	2,3	33,3
	Ślina	Jaz (8+700)	1,6	0,3
	Ślina	Jaz (6+800)	1,6	0,3

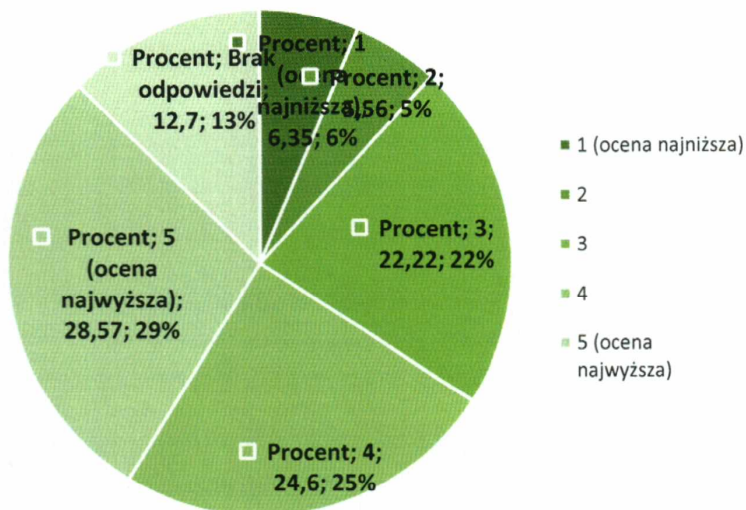
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku

Potencjalna moc możliwych do zainstalowania na istniejących spiętrzeniach nich małych elektrowni wodnych wynosi 2400 MWh, jednak rzeczywista moc nie powinna przekroczyć 1000 MWh, ze względu na dość znaczne wahania sezonowe zwierciadła wody.

W gminie Zawady nie przeprowadzono szacunków potencjału energii pochodzącej z biomasy. Potencjał ten jednak wydaje się być dość istotny wszak zależy on w głównej mierze do ilości gospodarstw rolnych w odniesieniu do biomasy pochodzenia rolnego oraz poziomu lesistości – w odniesieniu do biomasy pozarolnej. Gmina Zawady ze względu na dominującą rolę rolnictwa wydaje się predysponowana do rozwoju energetyki w której jako paliwo wykorzystywana jest bezpośrednio biomasa rolna lub wytworzony z niej biogaz. Również dość poziom lesistości gminy wynoszący 30,7% pozwala przypuszczać, że dysponuje ona istotnymi, z punktu widzenia potrzeb lokalnych, zasobami biomasy leśnej.

Przeprowadzone w toku konsultacji społecznych ankieta sygnalizuje duże zainteresowanie, ze strony społeczności lokalnej, wykorzystaniem technologii OZE (Rysunek 19).

Rysunek 19. Struktura odpowiedzi na pytanie „Czy uważasz, że gmina powinna korzystać z odnawialnych źródeł energii?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

Ponad połowa ankietowanych (53,17%) wyraziła opinię, że gmina powinna wykorzystywać odnawialne źródła energii, natomiast jedynie 12% nie jest zainteresowanych wykorzystaniem takich technologii.

Odpady

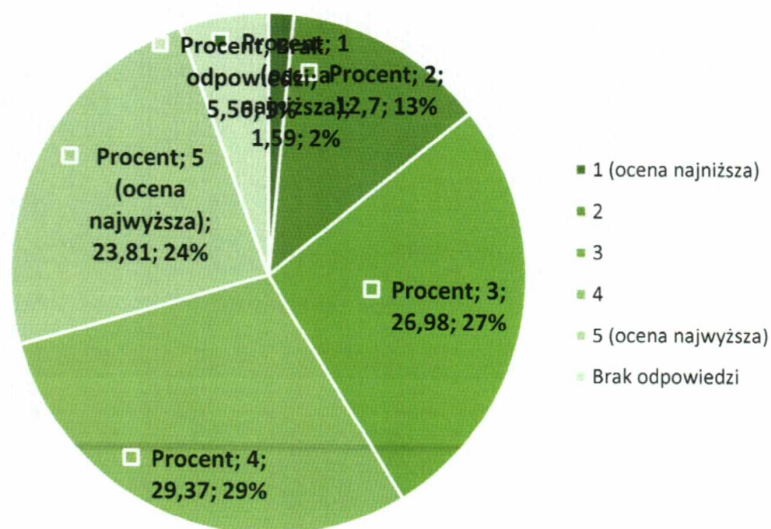
Od 1 lipca 2013 r., zgodnie z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, zaczęły obowiązywać zmiany dotyczące sposobu gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym również ponoszenia opłat z tego tytułu. W związku z tym XIX/180/13 Rady Gminy Zawady z dnia 28 lutego 2013 roku przyjęto regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Zawady, określający nowe zasady funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie gminy. Na terenie Gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów sześciu frakcji odpadów komunalnych:

- papieru i tektury (w tym opakowania, gazety, czasopisma, itd.),
- metalu,
- tworzywa sztucznego,
- szkła i odpadów opakowaniowych ze szkła w podziale na szkło bezbarwne i kolorowe,
- opakowań wielomateriałowych.

Łączna ilość odpadów powstających na terenie gminy wynosi w granicach 175 Mg (176,51 Mg w roku 2013), z czego gospodarstwa domowe wytworzyły 162 t. Oznacza to, że statystycznie mieszkańiec gminy wytwarza 56,8 kg odpadów rocznie.

Selektywnie zebrane odpady, zmieszane odpady, komunalne odpady zielone oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania przekazywane są do regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych w Czerwonym Borze.

Rysunek 20. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jak oceniasz system segregacji odpadów na terenie gminy?” [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w toku konsultacji społecznych

W opinii respondentów (Rysunek 20) ankiety, przeprowadzonej w ramach konsultacji społecznych, obecny system segregacji odpadów jest dobry. Ponad połowa (53%) respondentów przypisała temu systemowi ocenę dobrą lub bardzo dobrą, podczas gdy ocenę niską oraz bardzo niską wyraziło jedynie 14% badanych.

3.6 OBSZAR GOSPODARCZY

Rolnictwo

Gmina Zawady ma charakter rolniczy. Świadczy o tym struktura użytkowania terenu, z dominującym udziałem użytków rolnych – prawie 63% ogółu powierzchni. Wśród tych użytków ok. 61% stanowią grunty orne, nieco ponad 23% – łąki, a prawie 13% pastwiska⁷. Wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w gminie Zawady funkcjonowały 633 gospodarstwa rolne (wyłącznie indywidualne), w tym 553 o powierzchni ogółem powyżej 1 ha. Blisko 32% gospodarstw stanowiły te o powierzchni ogółem 15 ha i więcej. Działalność rolną prowadziło 99% (627) ogółu gospodarstw rolnych⁸.

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosiła 16,48 ha (w tym użytki rolne 12,85 ha; użytki rolne w dobrej kulturze 12,73 ha) i była ona najwyższa wśród gmin powiatu białostockiego i zdecydowanie wyższa, niż średnia w województwie (12,16 ha)⁹.

W gminie Zawady dominują gospodarstwa uprawiające zboża. Ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw w roku 2010 wynosił prawie 99%, natomiast gospodarstw uprawiających ziemniaki – nieco ponad 50%¹⁰. Ogólna powierzchnia zasiewów w 2010 roku wyniosła 3 954,51 ha, z czego największą część stanowiły zboża – 3 181,19 ha. Powierzchnię zasiewów zaprezentowano w tabeli (Tabela 29).

Tabela 29. Powierzchnia zasiewów w gminie Zawady według rodzaju wg PSR 2010

Rodzaj zasiewu	Powierzchnia w ha
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, w tym:	2 811,38
Pszemica ozima	25,40
Pszemica jara	63,28
Żyto	446,87
Jęczmień ozimy	3,00
Jęczmień jary	16,76
Owies	327,55
Pszemżyto ozime	270,35
Pszemżyto jare	62,99
Mieszanki zbożowe ozime	45,94
Mieszanki zbożowe jare	1 549,24
Kukurydza na ziarno	369,81

⁷ Urząd Statystyczny w Białymstoku, *Statystyczne Vademecum Samorządowca*, Białystok 2010

⁸ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

⁹ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

¹⁰ Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks

Rzepak i rzepik	0,00
-----------------	------

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

W gospodarstwach rolnych poza produkcją roślinną była również realizowana produkcja zwierzęca. W 416 gospodarstwach hodowane było bydło (w tym bydło krowy w 399), w 115 odbywał się chów trzody chlewnej, a w 282 odbywał się chów drobiu. W Tabeli 30 przedstawiono liczebność zwierząt gospodarskich wg PSR 2010 w gminie Zawady.

Tabela 30. Zwierzęta gospodarskie w gminie Zawady wg PSR 2010

Pogłowie zwierząt	Liczebność w szt.
Bydło razem, w tym:	11 054
Bydło krowy	6 336
Trzoda chlewna razem, w tym:	653
Trzoda chlewna lochy	72
Konie	69
Drób ogółem, w tym:	15 609
Drób kurzy	15 295

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Blisko 77% (485) gospodarstw rolnych na terenie gminy posiadało ciągniki. W sumie gospodarstwa posiadały 999 ciągników, co daje średnio ponad dwa ciągniki na gospodarstwo.

Prawie wszystkie gospodarstwa rolne (ponad 99%) posiadały dochody z działalności rolniczej – 627 gospodarstw. Dochody z emerytury i renty osiągało 183 gospodarstwa rolne, a dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej osiągało 51 gospodarstw. W przypadku 114 gospodarstw rolnych ich dochody uzupełniane były dochodami z pracy najemnej.

Podmioty gospodarki narodowej

Na koniec lipca 2015 roku na terenie gminy funkcjonowało 117 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON. Prawie 90% zarejestrowanych podmiotów stanowiły te zaliczane do sektora prywatnego, zaś resztę (12 jednostek) stanowiły podmioty z sektora publicznego. Zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej wg liczby pracujących w latach 2010 – 2014 zaprezentowano w tabeli (Tabela 31).

gminie Zawady w latach 2010 – 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	104	106	111	119	117
udział podmiotów w %					
do 9 osób pracujących	95,2	95,3	94,6	95,8	95,7
10-49 osób pracujących	4,8	4,7	5,4	4,2	4,3
50-250 osób pracujących	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
powyżej 250 osób pracujących	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

W analizowanym okresie liczba podmiotów nieznacznie wzrosła z poziomu 104 w roku 2010 do 117 w roku 2014. Wzrost ten był niższy od średniej dla powiatu (17,7%), ale wyższy od średniej dla województwa – 7%. Grupę dominującą stanowią podmioty o liczbie pracujących do 9 osób. Grupa ta w analizowanym okresie zwiększyła się nie tylko w ujęciu bezwzględnym, ale także i względnym. Należy podkreślić, iż w gminie nie został zarejestrowany żaden podmiot o liczbie pracujących powyżej 50 osób, co świadczy o charakterze przedsiębiorczości na terenie gminy Zawady. Ma ona charakter indywidualnej działalności, prowadzonej przez osoby fizyczne z ograniczoną liczbą pracujących.

Wśród zarejestrowanych podmiotów dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w liczbie 86, co stanowiło 73,5% ogółu podmiotów. Na koniec lipca 2015 roku w gminie zarejestrowanych było 9 spółek, w tym 1 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Największa liczba podmiotów działała w sekcji Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G) – 29,9%, następnie w sekcji Budownictwo (F) – 11,9% oraz sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A) – 10,3% (por. tabela 4). W gminie Zawady nie były zarejestrowane podmioty z sekcji Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (D), Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (D), Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (L), Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (T) i w sekcji Organizacje i zespoły eksterytorialne (U)¹¹. Zestawienie podmiotów gospodarki narodowej wg sekcji na dzień 31.07.2015 zaprezentowano w tabeli (Tabela 32).

Tabela 32. Podmioty gospodarki narodowej z terenu gminy Zawady wg sekcji PKD

ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
117	12	1	9	0	0	14	35	6	2	1	5	0	7	1	3	7	3	2	9	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

¹¹ Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominowały te same rodzaje działalności, jak w przypadku ogółu podmiotów działających na terenie gminy (Tabela 33) – sekcja G 38,4%, sekcja F 15,1% i sekcja A prawie 13%.

Tabela 33. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD (stan na dzień 31.03.2015)

ogółem	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
86	11	1	7	0	0	13	33	6	0	1	4	0	7	1	0	0	2	0	0	0	0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Statystyczny w Białymstoku.

Analiza przedmiotu działalności podmiotów zarejestrowanych w gminie Zawady pod względem sekcji PKD, wskazuje, że ich domeną jest działalność usługowa.

Przedstawione dane charakteryzują poziom przedsiębiorczości w gminie Zawady. Poniżej przedstawiono dane z tego zakresu dla gminy na tle pozostałych gmin powiatu białostockiego i województwa podlaskiego. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Zawady (wg stanu na 31.12.2014 r.) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ukształtowała się na poziomie , gdy w powiecie białostockim relacja ta wynosiła 408, zaś w województwie 825. Wskaźnik ten plasował gminę Zawady na ostatnim miejscu wśród gmin powiatu białostockiego (na 15) i 93 miejscu w województwie podlaskim (na 116). Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu białostockiego została przedstawiona w tabeli (Tabela 34).

Tabela 34. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu białostockiego wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów
Choroszcz	881
Czarna Białostocka	679
Dobrzyniewo Duże	943
Gródek	643
Juchnowiec Kościelny	1049
Łapy	754
Michałow	586
Poświętne	524
Supraśl	1152
Suraz	748
Turośń Kościelna	885
Tykocin	470
Wasilków	1023
Zabłudów	676

Zawady	408
--------	-----

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Opisana sytuacja w zakresie liczby podmiotów determinuje sytuację na rynku pracy. Wobec niewielkiej liczby podmiotów gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, w roku 2014 łącznie pracowało 98 osób. Jednocześnie charakter gminy (rolniczy) powoduje, że liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne, jest stosunkowo niewielka w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu białostockiego. Liczbę osób bezrobotnych w gminach powiatu białostockiego zaprezentowano w tabeli (Tabela 35).

Tabela 35. Liczba osób bezrobotnych w gminach powiatu białostockiego w latach 2010-2014

Jednostka terytorialna	ogółem					w tym kobiety				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Choroszcz	588	646	724	711	661	268	297	301	296	263
Czarna Białostocka	777	762	797	796	631	378	386	386	390	333
Dobrzyniewo Duże	374	382	400	448	373	158	185	164	191	164
Gródek	476	495	453	452	394	213	247	198	187	160
Juchnowiec Kościelny	709	724	840	833	712	329	331	362	344	308
Łapy	1 842	1 630	1 715	1 695	1 513	785	709	712	693	650
Michałow	455	434	493	517	435	192	199	209	218	199
Poświętne	175	161	179	189	178	78	80	94	102	88
Supraśl	708	757	831	819	726	310	333	335	340	278
Suraz	96	106	103	107	100	39	46	48	44	39
Turośń Kościelna	250	254	276	284	272	115	119	119	126	115
Tykocin	226	254	291	324	247	98	104	122	142	110
Wasilków	803	843	910	956	837	365	393	432	415	392
Zabłudów	502	519	567	571	494	206	229	227	218	203
Zawady	73	86	79	86	66	38	41	37	41	32

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

W gminie Zawady w latach 2011 i 2013 odnotowano wzrost liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych, natomiast w latach 2012 i 2014 nastąpił spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych do poziomu 66 osób. Wśród bezrobotnych we wszystkich analizowanych latach dominują mężczyźni. Najwyższy udział kobiet w strukturze bezrobotnych miał miejsce w roku 2011 i 2013 – było to blisko 48%.

W strukturze bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Znaczną grupę bezrobotnych stanowią również osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, jak też zasadniczym zawodowym. W analizowanym okresie najmniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Bezrobocie wg poziomu wykształcenia, w podziale na kobiety, osoby niepełnosprawne i bez kwalifikacji zawodowych zaprezentowano w tabeli (Tabela 36).

Tabela 36. Liczba bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w gminie Zawady w latach 2010 – 2014

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	w tym kobiety	Bez kwalifikacji zawodowych	Bezrobotni niepełnosprawni
2010				
Wyższe	6	3	-	0
Policealne i średnie zaw.	15	8	-	1
Średnie ogólne	5	4	4	0
Zasadnicze zawodowe	15	8	-	1
Gimnazjalne i poniżej	32	15	24	0
2011				
Wyższe	9	3	-	1
Policealne i średnie zaw.	15	7	1	1
Średnie ogólne	12	9	9	0
Zasadnicze zawodowe	16	9	0	0
Gimnazjalne i poniżej	34	13	24	0
2012				
Wyższe	11	5	-	0
Policealne i średnie zaw.	19	9	1	1
Średnie ogólne	6	4	5	0
Zasadnicze zawodowe	17	8	0	0
Gimnazjalne i poniżej	26	11	20	0
2013				
Wyższe	11	6	-	1
Policealne i średnie zaw.	21	10	3	1
Średnie ogólne	4	4	3	0
Zasadnicze zawodowe	18	9	1	0

Gimnazjalne i poniżej	32	12	25	1
2014				
Wyższe	3	1	-	1
Policealne i średnie zaw.	18	9	3	1
Średnie ogólne	5	4	4	0
Zasadnicze zawodowe	9	4	2	0
Gimnazjalne i poniżej	31	14	24	0

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku, na koniec 2014 roku procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Zawady ukształtował się na poziomie 3,7% i był to najniższy udział wśród gmin powiatu białostockiego (Tabela 37).

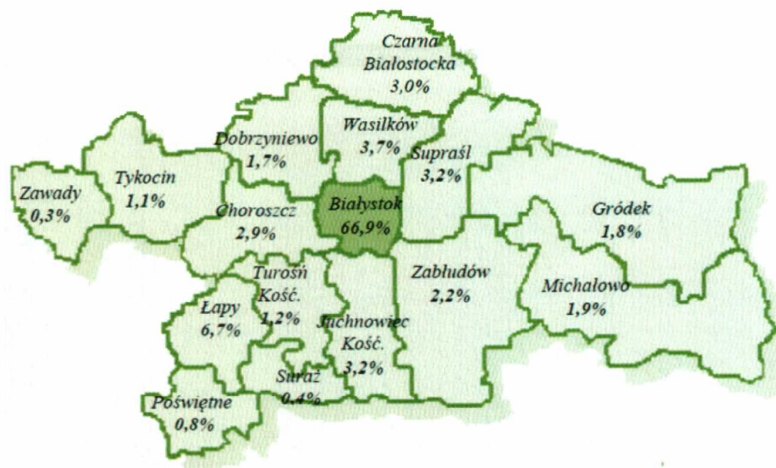
Tabela 37. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w gminach powiatu białostockiego

gmina	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)
Chroszcz	7,0
Czarna Białostocka	8,4
Dobrzyniewo Duże	6,7
Gródek	11,9
Juchnowiec Kościelny	7,1
Łapy	10,4
Michałow	10,3
Poświętne	8,1
Supraśl	7,7
Suraż	8,2
Turośń Kościelna	7,3
Tykocin	6,2
Wasilków	8,5
Zabłudów	6,8
Zawady	3,7

Źródło: Informacja o sytuacji na rynku pracy Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w 2014 r., Powiatowy Urząd Pracy, Białystok 2015, s. 4.

W gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku dominującą rolę zarejestrowanych bezrobotnych występuje miasto Białymstoku (66,9%). Udział liczby bezrobotnych z terenu gminy Zawady to zaledwie 0,3%. Procentowy udział bezrobotnych w poszczególnych gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych został zaprezentowany na Rysunek 21.

Rysunek 21. Udział bezrobotnych w poszczególnych gminach objętych działaniem Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych

Źródło: Informacja o sytuacji na rynku pracy Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w 2014 r., Powiatowy Urząd Pracy, Białymstok 2015, s. 4.

Sytuacja finansowa gminy

Podstawą gospodarki finansowej gminy jest corocznie uchwalany przez radę gminy i opiniowany przez regionalną izbę obrachunkową budżet. Oprócz ustalonych i realizowanych rocznych planów budżetowych gmina posiada również Wieloletnią Prognozę Finansową. Obecnie obowiązująca WPF obejmuje lata 2014 – 2033 wraz z prognozą kwoty długu i spłat zobowiązań na lata 2014 – 2033 i została podjęta uchwałą Rady Gminy Zawady nr XXIV/220/13 z dn. 19 grudnia 2013 roku¹².

W ostatnich latach gmina osiągała dochody ogółem na zbliżonym poziomie ok. 10 mln rocznie (wyjątek stanowi rok 2012, w którym dochody zwiększyły się do poziomu prawie 13 mln zł) ponosząc jednocześnie wydatki przekraczające poziom dochodów (z wyjątkiem roku 2012, w którym budżet zamknięto nadwyżką rzędu prawie 800 tys. zł). Wśród dochodów dominowały dochody bieżące, których udział w dochodach ogółem kształtował się na zmiennym poziomie od 83% w 2012 roku do prawie 98% w 2014. W analizowanym okresie jedynie w roku 2012 gmina osiągnęła nadwyżkę budżetową. Wielkość dochodów, wydatków oraz deficytu/nadwyżki budżetowej zaprezentowano w tabeli (Tabela 38).

¹² Z późn. zm.

Dochody ogółem	9 303 555,25	10 174 063,04	12 713 554,43	10 287 161,59	10 347 162,94
Wydatki ogółem	12 047 245,01	11 024 979,44	11 955 671,14	10 462 867,16	11 645 047,33
Deficyt/nadwyżka	-2 743 689,76	-850 916,40	757 883,27	-175 705,57	-1 297 884,39

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Wydatki bieżące stanowiły natomiast w analizowanych latach średnio ok. 76% w wydatkach ogółem, co świadczy o podejmowaniu przez gminę działań inwestycyjnych na poziomie wyższym niż miało to miejsce średnio wśród gmin powiatu białostockiego. Najwyższy poziom wydatków bieżących wystąpił w roku 2013, kiedy to osiągnął poziom blisko 82% wydatków ogółem, zaś najniższy w roku 2010 – 71,5%. Gmina w analizowanym okresie osiągała deficyty budżetowe (wyjątek stanowi rok 2012), co skutkowało koniecznością zaciągania zobowiązań zwrotnych. Na koniec 2013 roku poziom zadłużenia (blisko 6 mln zł) jako procent dochodów budżetowych wyniósł 57,4% i utrzymywał się na wysokim poziomie (w roku 2011 – 70,7%, w 2012 – 45,1%)¹³. Wysokość obciążenia dochodów wydatkami na obsługę zadłużenia w analizowanym okresie utrzymywała się na zbliżonym poziomie ok. 11% (najniższa wysokość obciążenia tą kategorią wydatków dochodów miała miejsce w latach 2011 i 2012 i wyniosła 10,7%, zaś najwyższa w roku 2013 – 12%).

Kształtowanie się nadwyżki operacyjnej zaprezentowano w tabeli (Tabela 39).

Tabela 39. Dochody i wydatki bieżące, deficyt/nadwyżka operacyjna w gminie Zawady w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody bieżące	8 243 018,75	9 305 408,52	10 556 123,91	9 643 446,99	10 097 143,54
Wydatki bieżące	8 617 062,34	8 795 408,46	8 640 494,64	8 552 804,40	8 517 119,79
Deficyt/nadwyżka operacyjna		510 000,06	1 915 629,27	1 008 056,00	378 145,00*

* wielkości planowane

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Wielkość osiągniętej nadwyżki operacyjnej (uwzględniającej oprócz różnicy między dochodami i wydatkami bieżącymi także wolne środki pieniężne i wielkość dochodów ze sprzedaży majątku) determinować będzie zgodnie z art. 242 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych¹⁴ możliwości gminy w zakresie zadłużania się w kolejnych latach na wydatki majątkowe,

¹³ Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej JST w latach 2011-2013, Ministerstwo Finansów, Warszawa

¹⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz. U. 2009 Nr 157 poz. 1240 z późn. zm.

co będzie również warunkowało możliwość sięgania przez gminę po środki z bezzwrotnej pomocy UE. Uwzględniając sytuację finansową gminy w analizowanym okresie możliwości pozyskania finansowania zwrotnego będą ograniczone, co wynika z niskiego poziomu indywidualnego wskaźnika zadłużenia zdeterminowanego wielkością osiągniętej nadwyżki operacyjnej w trzech ostatnich latach.

W strukturze dochodów gminy Zawady przeważają dochody transferowe (subwencja ogólna i dotacje celowe) stanowiąc w analizowanym okresie ok. 58% dochodów ogółem. W roku 2012 udział transferów wyniósł 47,2% i był najniższy w analizowanym okresie. Pozostałą część stanowią dochody własne, wśród których dominuje podatek od nieruchomości, stanowiąc ok. 11% wszystkich dochodów (ok. 27% dochodów własnych). Wartość poszczególnych kategorii dochodów własnych zaprezentowano w tabeli (Tabela 40).

Tabela 40. Dochody własne gminy Zawady w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	9 303 555,25	10 174 063,04	12 713 554,43	10 287 161,59	10 347 162,94
dochody własne	2 848 482,02	4 570 648,51	6 711 197,41	4 281 095,21	4 203 750,95
podatek rolny	146 228,79	161 992,22	213 297,73	293 365,67	311 321,59
podatek leśny	96 230,30	108 204,45	129 617,45	132 609,63	118 989,47
podatek od nieruchomości	1 106 366,97	1 103 316,09	1 100 289,31	1 134 366,38	1 135 180,42
podatek od środków transportowych	15 777,00	10 725,00	22 030,00	20 464,00	17 546,00
opłata skarbową	12 441,00	10 348,00	11 349,00	10 104,50	9 462,00
podatek od czynności cywilnoprawnej	26 259,68	32 612,22	18 760,44	23 144,89	34 017,94
karta podatkowa	79,03	2 402,81	2 596,00	-	-
opłata eksploatacyjne	-	-	-	-	-
opłata targowa	-	-	4 320,00	5 210,00	6 340,00
dochody z majątku	180 394,86	111 674,48	170 070,51	197 364,28	202 692,92
udziały w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, w tym:	286 783,11	442 348,28	344 644,45	349 785,19	434 186,79
PIT	283 566,00	441 129,00	339 958,00	346 166,00	431 659,00
CIT	3 217,11	1 219,26	4 686,45	3 619,19	2 527,79

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Wśród dochodów własnych ponad 50% (w 2013 roku) środków gmina pozyskała z dwóch źródeł, a mianowicie ze wspomnianego już podatku od nieruchomości – 30% oraz udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych – 24%. Strukturę dochodów własnych zaprezentowano w tabeli (Tabela 41).

Tabela 41. Struktura dochodów własnych gminy Zawady w latach 2010-2013 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014
dochody własne	100	100	100	100	100
podatek rolny	5,1	3,5	3,2	6,9	7,4
podatek leśny	3,4	2,4	1,9	3,1	2,8
podatek od nieruchomości	38,8	24,1	16,4	26,5	27,0
podatek od środków transportowych	0,6	0,2	0,3	0,5	0,4
opłata skarbową	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2
podatek od czynności cywilno-prawnej	0,9	0,7	0,3	0,5	0,8
karta podatkowa	0,0	0,1	0,0		
opłata eksploatacyjne					
opłata targowa			0,1	0,1	0,2
dochody z majątku	6,3	2,4	2,5	4,6	4,8
udziały w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, w tym:	10,1	9,7	5,1	8,2	10,3
PIT	10,0	9,7	5,1	8,1	10,3
CIT	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Na uwagę zasługuje fakt, że gmina Zawady w zasadzie nie pozyskuje środków z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych, co wynika z niewielkiej liczby zarejestrowanych na terenie gminy podmiotów tego podatku.

Na tle pozostałych gmin powiatu białostockiego gmina Zawady plasuje się wśród gmin o najniższych dochodach z tego tytułu. Jedynie dwie gminy mają niższe dochody (Wykres 1).

Parish	Number of People
Juchnowiec Kościelny	885
Choroszcz	372
Juchnowiec	349
Juchnowiec	319
Juchnowiec	315
Juchnowiec	260
Juchnowiec	228
Juchnowiec	200
Juchnowiec	168
Juchnowiec	132
Juchnowiec	100
Juchnowiec	72
Juchnowiec	68
Juchnowiec	62
Juchnowiec	58
Juchnowiec	52
Juchnowiec	48
Juchnowiec	42
Juchnowiec	38
Juchnowiec	32
Juchnowiec	28
Juchnowiec	22
Juchnowiec	18
Juchnowiec	12
Juchnowiec	8
Juchnowiec	4
Juchnowiec	2
Juchnowiec	1
Juchnowiec	0

Podobna sytuacja występuje po przeliczeniu wartości dochodów z tego tytułu na liczbę mieszkańców gminy – Wykres 2.

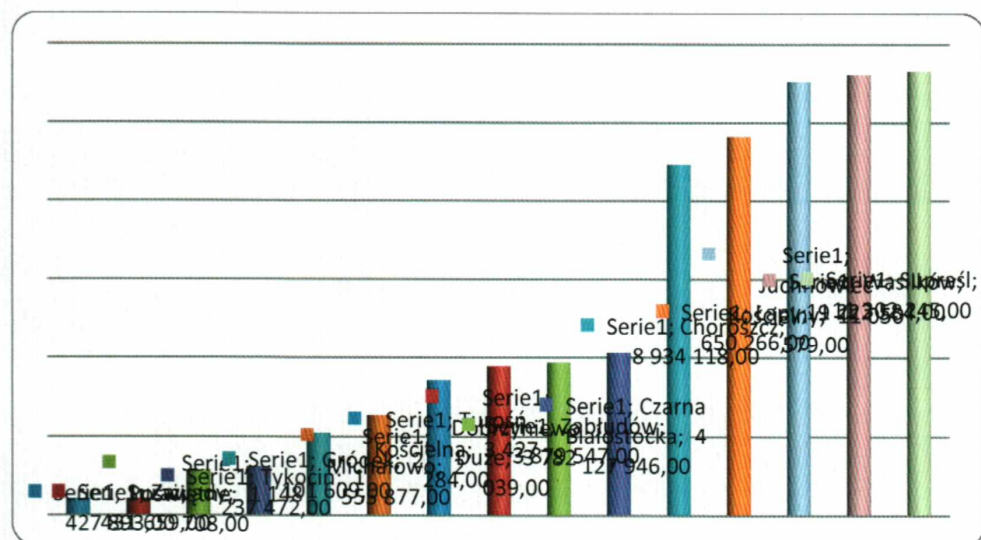
Parafia	Liczba nabożeństw
Juchnowiec	57,26
Choroszcz	57,36
Serie1; Supraśl	49,89
Wasiłków	17,89
Serie1; Łany	11,00
Serie1; Czarna	8,22
Białostocka	8,00
Serie1;	8,00
Zabiegów	8,15
Koscielna	7,87
Dobrawa	6,94
Serie1; Gródek	6,94
Serie1; Tykocin	6,71
Serie1; Sora	4,93
Serie1; Zawady	0,92
Serie1;	0,88
Poświętne	0,62

74

blisko 1,15 mln zł, zaś w gminie o najwyższym dochodzie z tego tytułu – 11,3 mln zł (Supraśl) – Wykres 3.

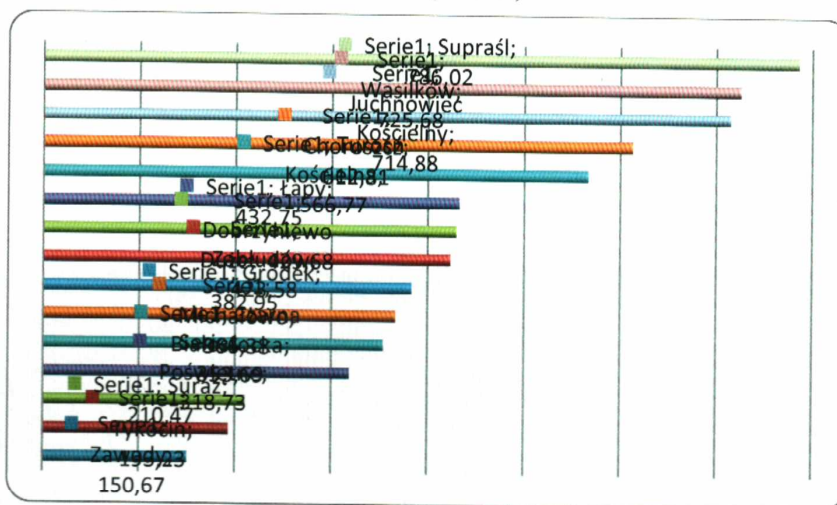
Wykres 3. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu białostockiego w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Uwzględniając wartość wspomnianej kategorii dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca, gmina Zawady z wartością 150 zł na mieszkańca, zajmuje w powiecie białostockim ostatnie miejsce – Wykres 4.

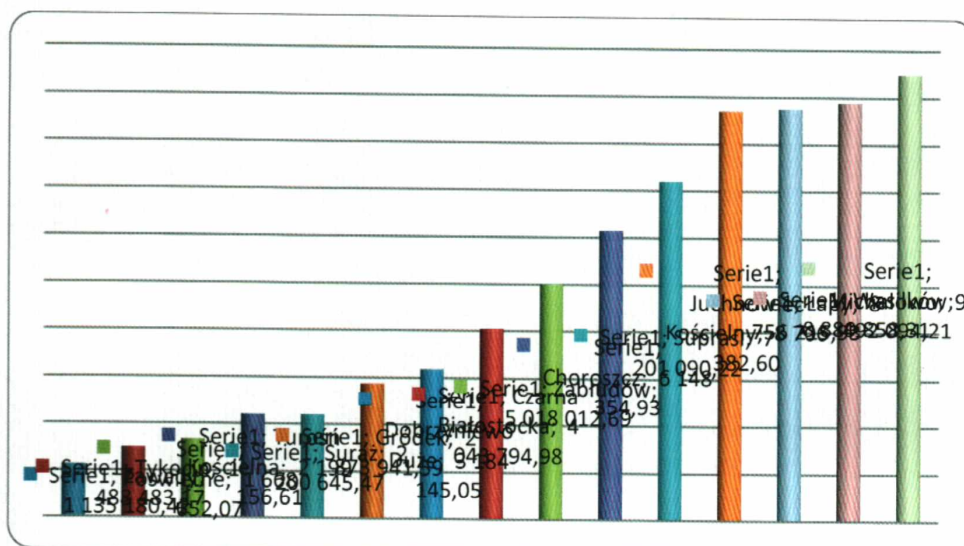
Wykres 4. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT gmin powiatu białostockiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Jak już zauważono najwyższy udział w dochodach własnych w gminie Zawady ma podatek od nieruchomości. Biorąc pod uwagę dochody gminy Zawady z tego tytułu ich poziom w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu białostockiego jest niski. Wyższą wartość realizują wszystkie gminy powiatu białostockiego – Wykres 5.

Wykres 5. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości gmin powiatu białostockiego w roku 2014 (w PLN)

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Niski udział dochodów własnych świadczy o małym potencjale dochodowym gminy wynikającym m.in. z charakteru gospodarki gminy oraz ze wspomnianego już niskiego poziomu przedsiębiorczości. Wielkość oraz struktura tej kategorii budżetowej świadczą o możliwościach inwestycyjnych, a przez to i rozwojowych gminy. Kształtowanie się dochodów ogółem oraz dochodów własnych na jednego mieszkańca w gminie Zawady przedstawiono w tabeli (Tabela 42).

Tabela 42. Dochody ogółem oraz dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca w gminie Zawady w latach 2010-2014 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
dochody ogółem na jednego mieszkańca	3 148,41	3 504,67	4 440,64	3 614,60	3 611,58
dochody własne na jednego mieszkańca	963,95	1 574,46	2 344,11	1 504,25	1 467,28

Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Gmina Zawady, uwzględniając dochody własne budżetu gminy na jednego mieszkańca w 2013 roku, zajmowała 6 miejsce w powiecie białostockim i 28 w województwie podlaskim (na 116). W roku 2012 było to odpowiednio – 1 i 5, zaś w 2011 roku – 6 i 25.

Tak niskie wartości dochodów własnych powodują, że gmina otrzymuje stosunkowo dużą część wyrównawczą subwencji ogólnej. W 2014 roku była to kwota prawie 4 mln zł, czyli blisko 94% dochodów własnych i 40% dochodów ogółem. Gmina otrzymuje stosunkowo wysoką, w porównaniu z ogółem dochodów, subwencję oświatową. W roku 2014 była to kwota prawie 2,1 mln zł. W sumie gmina w 2014 roku otrzymała subwencję ogólną w wysokości 3,95 mln zł. Wysokość poszczególnych części subwencji ogólnej dla gminy Zawady zawarto w tabeli (Tabela 43).

Tabela 43. Wysokość subwencji ogólnej dla gminy Zawady w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
subwencja ogółem, w tym:	3 814 473,00	3 948 695,00	4 200 281,00	4 014 512,00	3 953 070,00
część oświatowa	2 142 067,00	2 324 609,00	2 390 168,00	2 251 340,00	2 095 134,00
uzupełnienie subwencji ogólnej			4 851,00		
część wyrównawcza	1 497 936,00	1 464 417,00	1 644 602,00	1 647 269,00	1 712 512,00
część równoważąca	174 470,00	159 699,00	160 660,00	115 903,00	145 424,00

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Gmina w latach 2010 – 2014 otrzymała ponadto w sumie nieco ponad 19 mln zł dotacji ogółem, w tym inwestycyjnej 7,5 mln zł. Wśród dotacji przeważały dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej, których wartość w latach 2010 – 2013 wyniosła blisko 10,8 mln zł. Wysokość dotacji dla gminy Zawady zaprezentowano w tabeli (Tabela 44).

Tabela 44. Wysokość dotacji dla gminy Zawady w latach 2010-2013 (w PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
dotacje ogółem (celowe + dotacje §§ 200, 620), w tym:	2 640 600,23	1 654 719,53	1 802 076,02	1 991 554,38	2 190 341,99
dotacje inwestycyjne	981 643,88	42 255,30	27 702,68	-	161 219,40
dotacje celowe	2 640 600,23	1 654 719,53	1 802 076,02	1 963 989,38	2 027 836,05
dotacje §§ 200, 620	-	-	-	27 565,00	162 505,94

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w latach 2010 – 2014 kształtowały się na poziomie 6,0 mln zł. W poszczególnych latach kwoty te wynosiły: 2010 – 545 tys., 2011 – 1,92 mln, 2012 – 2,63 mln, 2013 – 754 tys. i 2014 – 162 tys. zł. Biorąc pod uwagę względną miarę pozyskanych środków z budżetu UE na jednego mieszkańca w 2010 roku gmina zajęła 4 miejsce w powiecie białostockim i 38 w województwie. W 2011 roku były to miejsca odpowiednio 2 i 21, w 2012 – 1 i 4, zaś w 2013 – 2 i 27¹⁵.

Wydatki

Wydatki ogółem gminy Zawady kształtowały się w ostatnich latach na zmiennym poziomie, wahając się od poziomu 10,5 mln zł w 2013 roku do 12 mln zł w 2010. Wśród nich szczególne miejsce zajmują wydatki bieżące stanowiąc w okresie analizy średnio 75% wydatków ogółem. Największą ich część stanowią wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi. W roku 2014 była to kwota 3,2 mln zł i stanowiła nieco ponad 37% wydatków bieżących.

Biorąc pod uwagę wydatki budżetu gminy wg działów dominujący udział stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie oraz administrację publiczną. Strukturę wydatków budżetu gminy wg działów zaprezentowano w tabeli (

Tabela 45).

Tabela 45. Struktura wydatków budżetu gminy Zawady według działów w latach 2010-2014 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Rolnictwo i łowiectwo	2,34	2,42	3,01	14,77	3,12
Transport i łączność	13,27	4,40	4,58	3,60	15,79
Gospodarka mieszkaniowa	0,04	0,08	0,48	0,41	0,77
Administracja publiczna	12,14	13,26	18,14	19,94	18,31
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,71	9,26	0,81	0,68	0,52

¹⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

Różne rozliczenia			0,45		0,13
Oświata i wychowanie	19,51	21,88	24,17	26,49	37,14
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	10,94	12,21	12,64	15,05	13,42
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,79	0,77	0,94	1,26	1,12
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2,35	4,23	2,88	2,45	3,06
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	23,59	10,13	2,29	3,22	3,46
Kultura fizyczna					
Działalność usługowa	0,74	0,07	0,02	0,01	
Ochrona zdrowia	0,54	0,42	0,54	0,57	0,47
Pozostałe	13,04	20,87	29,06	11,56	2,71

Źródło: Dane udostępnione przez Urząd Gminy Zawady.

Uwzględniając liczbę mieszkańców, wydatki gminy Zawady na jednego mieszkańca wynosiły odpowiednio: w 2010 roku – 4 114 zł, 2011 – 3 756 zł, 2012 – 4 141 i w 2013 – 3 666 zł. Ich poziom usytuował gminę w czołówce gmin powiatu białostockiego i województwa podlaskiego. Zestawienie lokat gminy na tle powiatu i województwa zaprezentowano w tabeli (Tabela 46).

Tabela 46. Lokata gminy Zawady ze względu na poziom wydatków gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2010-2013

	2010	2011	2012	2013
Lokata w powiecie białostockim	3	2	1	1
Lokata w województwie podlaskim	16	26	7	24

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Bank Danych Lokalnych.

Dopełnieniem wydatków bieżących są wydatki majątkowe, które w analizowanym okresie kształtowały się średnio na poziomie 24% w relacji do wydatków ogółem. Na uwagę zasługuje fakt, że ich udział był zdecydowanie wyższy w latach 2010, 2012 i 2014 niż w latach 2011 i 2013. Wysokość ponoszonych wydatków majątkowych pozwoliła na osiągnięcie ich poziomu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w granicach od 671 zł w roku 2013 do 1 160 w roku 2010.

Porównując gminę Zawady do pozostałych gmin powiatu białostockiego w roku 2014 relacja wydatków majątkowych do liczby mieszkańców ukształtowała się na wysokim poziomie w powiecie. W roku tym 1 gmina miała wyższą wartość tej relacji, a 13 niższą.

W analizie SWOT odniesiono się do szerokiego spektrum kwestii istotnych z punktu widzenia kompleksowego procesu planowania strategicznego gminy. Przeprowadzona analiza SWOT stanowi podstawę określenia celów strategicznych oraz szczegółowych gminy Zawady. Zestawienie uwarunkowań mających lub mogących mieć wpływ na realizację celów gminy, zostało przedstawione z uwzględnieniem podziału na cztery obszary, tj.: obszar społeczny, obszar gospodarczy, obszar środowiska naturalnego i infrastruktury oraz obszar kultury i rekreacji.

Tabela 47 Analiza SWOT: Obszar społeczny.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Opieka społeczna	funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	niska aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców oraz wysoki poziom bezrobocia	wspieranie rodzin przez instytucje oświatowe i ośrodek pomocy społecznej	niska świadomość społeczna odnośnie stopnia występowania problemu biedy
	posiadanie rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi	niewystarczający system informacyjny współpracy między instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi	zwiększenie aktywności obywatelskiej w zakresie działań organizacji pozarządowych	niekorzystne zjawiska demograficzne
			regulacje prawne bardziej przyjazne rodzinie	ubożenie społeczeństwa i osłabianie się funkcji opiekuńczej rodziny
	posiadanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwoju Problemów Alkoholowych	brak poradni leczenia uzależnień i poradni rodzinnych na terenie gminy	możliwość pozyskiwania środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu rodzin zagrożonych	brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne przy rosnącej ilości rodzin wieloproblemowych
		niewystarczająca dostępność placówek służby zdrowia na terenie gminy	możliwość korzystania z infrastruktury służby zdrowia w mieście Białystok	
		niedostateczne rozpoznawanie problemów społecznych (identyfikowanie faktów jako problemy społeczne) w środowisku lokalnym i wzrost liczby osób	efektywne wdrażanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwoju Problemów Alkoholowych	brak dostatecznych środków finansowych na walkę z problemami społecznymi

		społecznej		
	Sieć szkół prowadzonych przez gminę zaspokaja potrzeby edukacyjne mieszkańców	brak na terenie gminy szkół ponadgimnazjalnych umożliwiających nabycie umiejętności zawodowych		
	dobra jakość kształcenia uczniów oraz właściwie sformułowana oferta edukacyjna, umożliwiająca korzystanie z zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych itp.	spadek przyrostu naturalnego na terenie gminy		
Oświata	Szkoły realizują pomoc materialną dla uczniów, a także przyznają uczniom stypendia za wyniki w nauce	niewielka możliwość skorzystania z sieci poradnictwa zawodowego (doradcy zawodowi), co umożliwiłoby uzyskanie, w szczególności wśród uczniów gimnazjów, wiedzy na temat ich predyspozycji zawodowych i zapobiegłoby przedwczesnemu zakończeniu edukacji		duża migracja w poszukiwaniu zatrudnienia przez rodziców uczniów co w efekcie może powodować spadek liczby uczniów w szkołach
	sieć szkół prowadzonych przez gminę jest różnorodna, co umożliwia kształcenie się dzieci na każdym poziomie edukacyjnym aż do ukończenia gimnazjów			
udział w wyborach	społeczeństwo lokalne angażuje się w działalność lokalnych inicjatyw			
	wysoki udział obywateli gminy w wyborach samorządowych			
inicjatywa społeczna	funkcjonowanie organizacji pozarządowych i	mało zróżnicowana oferta inicjatyw oddolnych	współpraca gminy z NGO w ramach LGD N.A.R.E.W.	
bezpieczeństwo	posiadanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwoju Problemów		podnoszenie świadomości społecznej odnośnie skali problemów związanych z	brak świadomości w społeczności lokalnej skali występowania

	Alkoholowych uwzględniającego przeciwdziałanie przypadkom przemocy w rodzinie		występowaniem przemocy w rodzinie	przemocy w rodzinie
				brak posterunku policji na terenie gminy

Tabela 48 Analiza SWOT: Obszar kultury i rekreacji.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
kultura	duże walory kulturowe i historyczne gminy	mniejsza niż oczekiwana różnorodność wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych organizowanych przez Bibliotekę Publiczną	promocja gminy poprzez historię i tradycję zróżnicowanie wydarzeń kulturalnych	większa atrakcyjność wydarzeń kulturalnych organizowanych w położonych w sąsiedztwie gminy większych aglomeracjach miejskich
	korzystanie ze środków zewnętrznych na finansowanie usług kulturalnych; informatyzacja działań Biblioteki Publicznej	niski poziom zatrudnienia w Bibliotece publicznej	korzystanie ze środków zewnętrznych na finansowanie usług kulturalnych	
	kultywowanie tradycji historycznej		współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie promocji gminy	
	realizacja projektu międzynarodowego „Dolinami Rzek-Bezdrożami Kultury”			
rekreacja	bogate zasoby przyrodnicze i rekreacyjne; dobrze zachowane środowisko dziedzictwa kulturowego		dobre połączenia komunikacyjne z większymi metropoliami	
	funkcjonowanie Ośrodka Edukacji Ekologicznej	słabo rozbudowana baza turystyczna	rozbudowa bazy turystycznej i rozwój agroturystyki	niska świadomość mieszkańców gminy odnośnie jej potencjału turystycznego ze względu na położenie

Tabela 49 Analiza SWOT: Obszar środowiska przyrodniczego i infrastruktury.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
rzeźba terenu	korzystna rzeźba terenu do prowadzenia działalności rolnej. Brak nagłych zmian (szybka erozja, osuwiska, itp.)			
surowce mineralne				
wody powierzchniowe		słaby stan ekologiczny wód powierzchniowych. zanieczyszczenie wód wynikające z niskiego poziomu skanalizowania gminy.		
wody podziemne	duże zasoby wód podziemnych. znaczna głębokość zalegania warstw wodonośnych zmniejszająca ryzyko zanieczyszczenia antropogenicznego			
gleby	dość wysoki wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej			
ochrona środowiska	dobrze chronione cenne walory przyrodnicze obszaru brak istotnych źródeł emisji zanieczyszczeń korzystne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego		rosnące zainteresowanie turystyką specjalistyczną w obszarze Narwi i Biebrzy rosnące zainteresowanie żywnością ekologiczną, regionalną i wysokiej jakości (slow food), ze strony Białegostoku i Warszawy.	
układ drogowy				
infrastruktura energetyczna		niedostosowany system elektroenergetyczny, nie zapewniający bezpieczeństwa energetycznego niski udział OZE. brak inwentaryzacji potencjału OZE		
sieć gazowa		brak sieci gazowej (również związany z możliwością rozwoju biogazowni) rozproszenie zabudowy wiejskiej, podnoszące koszty gazyfikacji		
wodociągi				
kanalizacja	znaczny wzrost liczby przydomowych oczyszczalni ścieków	zerowy poziom skanalizowania gminy, szczególnie obszarów wiejskich. rozproszenie zabudowy		

odpadowa	przeliczeniu na 1 mieszkańca			
----------	------------------------------	--	--	--

Tabela 50 Analiza SWOT: Obszar gospodarczy.

Obszar	Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
bezrobocie	niski poziom bezrobocia rejestrowanego	potencjalnie bezrobocie ukryte w rolnictwie	zmniejszenie poziomu bezrobocia w wyniku skorzystania z programów i projektów finansowanych ze środków krajowych i zagranicznych	dekoniunktura w gospodarce
rynek pracy		duże zatrudnienie w rolnictwie	wzrost zatrudnienia w związku z rozwojem przedsiębiorczości na terenie gminy	postępująca migracja
podmioty gospodarcze	ustabilizowana liczba przedsiębiorstw	niski poziom przedsiębiorczości, charakter przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy, (mikro przedsiębiorstwa, brak średnich i dużych)	możliwość pozyskania środków UE na rozwój przedsiębiorczości,	przenoszenie działalności gospodarczej na tereny atrakcyjniejsze dla prowadzenia działalności, dekoniunktura w gospodarce,
rolnictwo	Względnie dobre warunki glebowe	rozdrobniona struktura według powierzchni gospodarstw rolnych	rozwój rolnictwa ekologicznego, rolnictwo produktów wysokiej jakości, możliwość pozyskania bezzwrotnej pomocy UE na rozwój infrastruktury oraz rolnictwa i obszarów wiejskich, obszarów objętych różnymi formami prawnej ochrony (RPO WP)	zmiany w ramach WPR
obszar finansów lokalnych	doświadczenie w pozyskiwaniu bezzwrotnej pomocy UE,	niski poziom dochodów własnych, niska stabilność pozyskiwanych dochodów i ponoszonych wydatków, wysoki poziom zadłużenia, ograniczone możliwości w pozyskaniu dodatkowych środków zwrotnych	zmiany w systemie dochodów JST wzmacniające samodzielność finansową gmin oraz poluzowanie reguł dotyczących możliwości zadłużania się	brak możliwości spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych w zakresie pozyskania bezzwrotnej pomocy UE, zmiany w systemie dochodów JST skutkujące obniżeniem dochodów gmin lub wzrostem ich wydatków (dodatkowe zadania do wykonania)

V. MISJA GMINY ZAWADY I JEJ REALIZACJA

5.1 WIZJA I MISJA

Wizja rozwoju gminy Zawady stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2020 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota gminy, tj. władze samorządowe gminy oraz ich partnerzy (lokalni oraz ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza gmina. Wskazuje ona zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Misja jest nadrzędnym celem rozwoju gminy Zawady. Określa ona również rolę władz samorządowych w procesie rozwoju wspólnoty lokalnej. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Zawady, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, rolników, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców. Ponadto władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju gminy Zawady, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań.

WIZJA GMINY ZAWADY

W 2020 roku gmina Zawady w pełni korzysta ze swojego położenia i bliskości względem stolicy województwa, głównych szlaków komunikacyjnych oraz walorów historyczno- turystycznych i rolniczych. Rozwinęły się konkurencyjne sektory gospodarki- głównie rolnicze, usługowe oraz małe gospodarstwa agroturystyczne generując nowe miejsca pracy. Walory turystyczne i historyczne gminy w szerszym zakresie włączane są w obieg gospodarczy. Dbalność o ochronę obszarów cennych krajobrazowo i historycznie, a z drugiej strony rozwój szlaków komunikacyjnych zapewnia równowagę przestrzenną. Rolnictwo ciągle jest podstawową i coraz bardziej nowoczesną podstawą funkcjonowania gminy Zawady ale jest wspierane przez inne

gałęzie rozwoju gospodarczego. Integracja społeczna przynosi korzyści w postaci polepszenia jakości usług komercyjnych i publicznych oraz standardów życia co przekłada się na stopniowy wzrost liczby ludności w gminie. Udało się powstrzymać postępujący od wielu lat odpływ ludności z gminy Zawady oraz odwrócić niekorzystny trend.

MISJA ROZWOJU GMINY ZAWADY

Misją gminy Zawady jest inicjowanie zrównoważonego i trwałego rozwoju w partnerstwie z sektorem rolniczym, turystycznym, komunikacyjnym i pozarządowym. Chcemy wspólnie kreować wizerunek gminy Zawady jako miejsca doskonale położonego komunikacyjnie, wyróżniającego się przyrodniczo, bogatego w piękną i bohaterską historię żołnierzy polskich, wartego odwiedzenia ale również przyjaznego do życia, prowadzenia działalności rolniczej i realizacji własnych aspiracji.

5.2 CELE STRATEGICZNE I CELE SZCZEGÓŁOWE

Tabela 51 Cele gminy Zawady

CELE STRATEGICZNE	CELE SZCZEGÓŁOWE
A Stworzenie spójnego systemu wsparcia sprzyjającego włączeniu społecznemu.	A1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. A2. Poprawa infrastruktury służby zdrowia. A3. Wdrożenie systematycznego programu poradnictwa zawodowego skierowanego przede wszystkim do uczniów gimnazjum. A4. Poprawa zaangażowania obywateli gminy w działalność publiczną i pobudzenie aktywności w zakresie inicjatyw lokalnych. A5. Współpraca międzyinstytucjonalna prowadząca do zapobiegania i powstrzymywania zjawiska przemocy w rodzinie.

	<p>odnosnie skan problemow zwiqzanych z wystepowaniem przemocy w rodzinie</p> <p>A7. Realizacja projektów z organizacjami pozarządowymi na zasadzie partnerstwa, z wykorzystaniem zewnętrznych środków finansowych</p>
<p>B Poprawa walorów funkcji usługowych dziedzictwa historyczno - kulturowego i infrastruktury rekreacyjnej.</p>	<p>B1. Wzbogacenie oferty kulturalnej i sportowo- rekreacyjnej opartej na współpracy międzynarodowej wykorzystującej potencjał związany z położeniem gminy Zawady.</p> <p>B2. Intensyfikacja współpracy z organizacjami pozarządowymi, których działalność jest ukierunkowana przede wszystkim na wspieranie kultury, tradycji i rozwoju gminy Zawady oraz na ochronę walorów przyrodniczych gminy.</p> <p>B3. Wspieranie rozwoju agroturystyki.</p> <p>B4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie promocji gminy w zakresie jej walorów kulturowo- przyrodniczych.</p>
<p>C Poprawa walorów funkcji usługowych infrastruktury technicznej z uwzględnieniem wartości środowiska przyrodniczego, oparta na dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.</p>	<p>C1. Poprawa dostępności komunikacyjnej.</p> <p>C2. Rozwój rolnictwa produktów wysokiej jakości.</p> <p>C3. Budowanie bezpieczeństwa energetycznego poprzez wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>C4. Poprawa efektywności energetycznej budynków.</p> <p>C5. Wykorzystanie walorów przyrodniczych do rozwoju turystyki kwalifikowanej</p>

	<p>(ekoturystyki i agroturystyki).</p> <p>C6. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców, w szczególności w gospodarki odpadowej i ściekowej.</p>
<p>D Wzmacnianie potencjału gospodarczego gminy w warunkach zrównoważonego rozwoju.</p>	<p>D1. Podejmowanie działań prowadzących do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw.</p> <p>D2. Pozyskiwanie środków finansowych na tworzenie terenów inwestycyjnych i ich wykorzystanie dla zwiększenia potencjału gospodarczego gminy.</p> <p>D3. Wspieranie rozwoju rolnictwa oraz przetwórstwa rolno – spożywczego.</p> <p>D4. Podejmowanie przedsięwzięć sprzyjających poprawie warunków życia mieszkańców, w tym związanych z rozbudowa i modernizacją infrastruktury społecznej.</p>

Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu obejmuje dokumenty programowe szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, a także lokalnego. Większość dokumentów unijnych ma charakter bardzo ogólnych strategii lub polityk, a zawarte w nich cele i kierunki działań są także obecne w dokumentach krajowych i regionalnych, ponieważ powstawały one w dużym zakresie na bazie dokumentów unijnych. Odniesienie się do tych dokumentów jest kluczowe w kontekście Strategii ze względu na możliwość skorzystania z instrumentów finansowych określonych w dokumentach unijnych i dokumentach niższego szczebla przy realizacji planowanych zadań.

Strategia gminy Zawady uwzględni przede wszystkim wymienione poniżej dokumenty:

- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, OJ L 347, 20.12.2013, s. 320. (zwane Rozporządzeniem dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020),
- Uchwała Rady Ministrów Nr 157 z dnia z dnia 25 września 2012 r., w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, Monitor Prawniczy, 22.11.2012 r., poz. 882
- Uchwała Sejmiku Województwa Nr XXXI/374/13 Podlaskiego z dnia 9 września 2013r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Załącznik do Uchwały Nr L/455/10 Rady Powiatu Białostockiego z dnia 30.09.2010, Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020.

Dokumenty unijne:

Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020, przyjęta przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r., to kluczowy dokument dla średniookresowej strategii rozwoju kraju w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Jest to dokument o znaczeniu fundamentalnym dla rozwoju UE w ciągu najbliższej dekady. Określa działania, których podjęcie w skoordynowany sposób przez państwa członkowskie przyspieszy wyjście z obecnego kryzysu i przygotuje europejską gospodarkę na wyzwania przyszłości. Strategia wyznacza trzy priorytety, których realizacja odbywać się będzie na szczeblu unijnym oraz krajowym: wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego), zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności) oraz sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem). Efektem realizacji priorytetów Strategii Europa 2020 będzie osiągnięcie pięciu wymiernych, współzależnych celów przedstawionych w strategii i dotyczących:

- wzrostu wydatków na działalność B+R,
- wzrostu wskaźnika zatrudnienia,
- wzrostu udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszeniu odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- ograniczenia emisji CO₂ i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,
- ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Zawady w latach 2015 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Europa 2020. Przede wszystkim do priorytetów unijnych odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 52 Zestawienie celów szczegółowych gminy Zawady z priorytetami Europy 2020

Priorytety Europa 2020, Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Zawady 2015 - 2020

społecznemu	
Inteligentny rozwój (obszar edukacji)	A3, C6
Zrównoważony rozwój (obszar klimatu, energii i mobilności) (obszar konkurencyjności)	C1, C3, C4 C2, C5, D1 – D4
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (obszar zatrudnienia i umiejętności) (obszar walki z ubóstwem)	A3, C1 A1

Rozporządzenie dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020

Rozporządzenie dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020 (zwane też rozporządzeniem ogólnym) ustanawia wspólne zasady mające zastosowanie do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), które działają w ramach wspólnych ram (europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne - „EFSI”). Ustanawia ono również przepisy niezbędne do zapewnienia skuteczności EFSI, a także koordynacji tych funduszy między sobą oraz z innymi instrumentami Unii. Wspólne zasady mające zastosowanie do EFSI określone są w części drugiej rozporządzenia ogólnego. Część trzecia ustanawia zasady ogólne odnoszące się do EFRR, EFS (zwanym dalej łącznie „funduszami strukturalnymi”) oraz Funduszu Spójności, dotyczące celów priorytetowych i sposobu organizacji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności („fundusze polityki spójności”), kryteriów, jakie państwa członkowskie i regiony muszą spełnić, aby kwalifikować się do wsparcia z EFSI, dostępnych środków finansowych oraz kryteriów ich alokacji. Część czwarta rozporządzenia ogólnego ustanawia zasady ogólne mające zastosowanie do funduszy polityki spójności oraz EFMR w zakresie zarządzania i kontroli, zarządzania finansowego, zestawienia wydatków i korekt finansowych.

Dokumentem określającym potencjalne obszary wsparcia w nowej perspektywie finansowej są Wspólne Ramy Strategiczne (WRS), które odpowiednio do założeń

rozporządzenia ogólnego dla funduszy UE określają jedenaście celów tematycznych na lata 2014-2020 zgodnie ze strategią "Europa 2020":

- wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji – EFRR,
- zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych – EFRR,
- podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) – EFRR,
- wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach – EFRR i FS,
- promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem - EFRR i FS,
- ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów - EFRR i FS,
- promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych - EFRR i FS,
- wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników – EFRR i EFS
- wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem - EFRR i EFS
- inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie - EFRR i EFS
- wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej – EFRR, FS, EFS.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Zawady w latach 2015 – 20120 wpisują się w założenia priorytetowe Rozporządzenia dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020. Przede wszystkim do celów Wspólnych Ram Strategicznych (WRS) odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 53 Zestawienie celów szczegółowych gminy Zawady z priorytetami Wspólnych Ram Strategicznych (WRS).

Cele Wspólnych Ram Strategicznych (WRS)	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Zawady 2015 - 2020
Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora	C2, D1, D3

rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) – EFRR	
Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach – EFRR i FS	C3, C6
Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów - EFRR i FS	C5, C6
Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników – EFRR i EFS	C5, D1, C1
Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem - EFRR i EFS	A1, A3, A5, A6, C1
Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie - EFRR i EFS	A3, A7, C6

Dokumenty krajowe:

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. Po aktualizacji wydłużono horyzontu czasowy do 2020 roku.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju, kluczowym dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020. ŚSRK jest skierowana nie tylko do administracji publicznej. Integruje ona wokół celów strategicznych wszystkie podmioty publiczne, a także środowiska społeczne

i gospodarcze, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym. ŚSRK wskazuje konieczne reformy ograniczające lub eliminujące bariery rozwoju społeczno-gospodarczego, orientacyjny harmonogram ich realizacji oraz sposób finansowania zaprojektowanych działań (zawiera wieloletni ramowy plan wydatków publicznych na działania rozwojowe). Strategia zwraca uwagę na wymiar terytorialny podejmowanych działań, wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów regionalnych. W ramach Strategii Krajowej 2020 dostrzegane jest zatem znaczenie samorządu terytorialnego i innych podmiotów w dynamizacji rozwoju regionów i kraju.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w ŚSRK Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo. Podczas realizacji Wizji Polski w 2020 roku zasadniczą rolę odegrają następujące działania w kluczowych obszarach rozwoju:

- Przekształcenia instytucjonalne utrwalające sprawne państwo - wyższa jakość funkcjonowania instytucji publicznych, aktywna rola kapitału społecznego,
- Efektywny rozwój społeczno-gospodarczy i wysoka konkurencyjność gospodarki - wzrost gospodarczy zapewniający Polsce 74-79% poziomu PKB per capita UE w 2020 r., gospodarka oparta na wiedzy, nowoczesna infrastruktura, rozwój kapitału ludzkiego - wiodącymi atutami konkurencyjności,
- Spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna - większa spójność terytorialna, dostępność usług publicznych, szeroka skala szans rozwoju jednostki, mądra i efektywna integracja społeczna.

Celem głównym Strategii średniookresowej jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. W wskazanych powyżej trzech obszarach strategicznych wskazano następujące cele szczegółowe:

OBSZAR STRATEGICZNY I. SPRAWNE I EFEKTYWNE PAŃSTWO

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

OBSZAR STRATEGICZNY II. KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

OBSZAR STRATEGICZNY III. SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I TERYTORIALNA

Cel III.1. Integracja społeczna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja

Cele Strategii Rozwoju Gminy Zawady w latach 2015 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Kraju 2020. Przede wszystkim do celów ŚSRK odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 54 Zestawienie celów szczegółowych gminy Zawady z priorytetami Strategii Rozwoju Kraju 2020.

Cele Strategii Rozwoju Kraju 2020	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Gminy Zawady 2015 - 2020
Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela	A3, A5 – A7, B2, B4, C1, D4
Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki	B3, D1 – D4
Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego	A4
Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko	C3, C4, C6
Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu	C1
Cel III.1. Integracja społeczna	A4, A6, A7, B2, B4
Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych	A2, A5, B1 – B4, C1

Strategia rozwoju województwa podlaskiego do 2020 roku

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. (rok opracowania 2006), stanowiąca aktualizację Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010, została przyjęta uchwałą nr XXXV/438/06 Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 30 stycznia 2006 r.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. określa misję rozwoju województwa, wyznacza cele i przyporządkowuje im priorytety. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego posiada jednakowy z dokumentami regionalnymi innych województw zasięg czasowy – do 2020 r. Strategia nie zawiera szczegółowych rozstrzygnięć, co do konkretnych projektów i działań w określonym czasie i miejscu. Rozstrzygnięcia takie – zgodnie z założeniem – miały zostać zawarte w programach wojewódzkich i operacyjnych. Strategia jest kluczowym dokumentem programowym określającym zasady i kierunki długofalowej koncepcji rozwoju regionu.

Zgodnie z SRWP misją rozwoju województwa podlaskiego jest uczynienie go regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego. Z tak sformułowanej misji wynikają cele strategiczne i horyzontalne, które określone zostały następująco:

- Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka;
- Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe;
- Cel strategiczny 3. Jakość życia
- Cel horyzontalny: Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody;
- Cel horyzontalny: Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Zawady w latach 2015 – 2020 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r (SRWP). Przede wszystkim do celów SPWP odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 55 Zestawienie celów szczegółowych gminy Zawady z priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego.

Cele Strategii Rozwoju Województwa	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju
------------------------------------	------------------------------------

97

Podlaskiego do 2020 r.	Gminy Zawady 2015 - 2020
Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	B3, C2, C4, C5, D1 – D3
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	B1
Cel strategiczny 3. Jakość życia	A2, B1, C1, C4, C6, D4

Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020

Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020 jest kontynuacją „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Białostockiego do roku 2010” i próbą określenia kierunków, rozwoju i priorytetów na przyszłość dla dobra lokalnej społeczności. Zgodnie z założeniami Strategii misją powiatu białostockiego jest powiat białostocki racjonalnie wykorzystujący kapitał ludzki, zasoby gospodarcze i walory turystyczne w celu zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego oraz podnoszenia poziomu życia mieszkańców. Realizacja misji powiatu i jego trwały rozwój odbywa się za pośrednictwem działań zawartych w 6 celach strategicznych, do których należą:

- poprawa infrastruktury komunikacyjnej,
- podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu przy współpracy z samorządami gmin,
- wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju turystyki na obszarze powiatu,
- podnoszenie standardów edukacyjnych,
- zwiększenie efektywności i skuteczności pomocy społecznej,
- doskonalenie warunków pracy i jakości działania administracji powiatowej.

Cele Strategii Rozwoju Gminy Zawady w latach 2015 – 20120 wpisują się w założenia priorytetowe Strategii Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020 (SRPB). Przede wszystkim do celów SRPB odnoszą się odpowiednio następujące cele szczegółowe:

Tabela 56 Zestawienie celów szczegółowych gminy Zawady z priorytetami Strategii Rozwoju Powiatu Białostockiego.

Cele Strategii Rozwoju Powiatu	Cele szczegółowe Strategii Rozwoju
--------------------------------	------------------------------------

98

Białostockiego na lata 2011-2020	Gminy Zawady 2015 - 2020
poprawa infrastruktury komunikacyjnej,	C1
podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu przy współpracy z samorządami gmin,	A3, A7, B2, D1 – D3
wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju turystyki na obszarze powiatu,	B1 – B4, C5
podnoszenie standardów edukacyjnych,	A3
zwiększenie efektywności i skuteczności pomocy społecznej,	A1, A5 – A7

VII. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY (WPI) NA LATA 2014-2020

Skuteczne zarządzanie rozwojem lokalnym wymaga perspektywicznego myślenia wykraczającego poza roczne ramy planowania budżetowego. Jedną z ważniejszych decyzji, jaką musi podejmować władza samorządowa dotyczy wyboru strategicznych inwestycji sprzyjających poprawie warunków życia mieszkańców oraz warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Przyjmowany zestaw projektów inwestycyjnych powinien wpisywać się w strategiczne cele rozwoju oraz być zgodny z misją i wizją rozwoju gminy. Stąd nieodzownym elementem dokumentów strategicznych rozwoju gminy jest Wieloletni Plan Inwestycyjny, który oznacza program działania złożony ze zbioru projektów inwestycyjnych przewidzianych do realizacji przez gminę w okresie od kilku do kilkunastu lat. Obejmuje on w swojej treści roczne plany inwestycyjne i środki finansowe przeznaczone w kolejnych latach na prowadzenie inwestycji.

Należy jednak zauważyć, że plan ten nie wyczerpuje wszystkich zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji. Zawiera on głównie przedsięwzięcia o znaczeniu strategicznym. Może ulegać modyfikacjom i uzupełnieniom w zależności od zachodzących zmian w otoczeniu bliższym i dalszym gminy.

Wieloletnie planowanie inwestycyjne powinno przyczyniać się do skutecznego i efektywnego wydatkowania ograniczonych środków finansowych, skutecznej realizacji podstawowych celów rozwoju gminy, sięgania po finansowanie zewnętrzne inwestycji, poprawy procedur przygotowania i rozliczania zadań inwestycyjnych, uwzględniania aspektu finansowego realizacji inwestycji oraz realizacji przyjętej strategii rozwoju.

Zestawienie zbiorcze planowanych do realizacji zadań inwestycyjnych przez gminę Zawady w latach 2014-2020 zaprezentowano w zestawieniu tabelarycznym:

Lista zadań inwestycyjnych gminy Zawady									
Tytuł zadania	Przewidyw any całkowity koszt inwestycji	Nakłady inwestycyjne na realizację zadania w roku:						Łączne nakłady w latach 2014-2020	Planowane źródła finansowania zadań
		2014	2015	2016	2017	2018	2019		
Zadania z zakresu infrastruktury drogowej									
1. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1969B na odcinku przejścia przez miejscowość Łaś-Toczyłowo	1 668 991,02				1 668 991,02			1 668 991,02	Budżet gminy – 303 506,51 Budżet powiatu – 303 506,51 PROW – 1 061 978
2. Przebudowa drogi w miejscowości Maliszewo Łynki	400 000			400 000				400 000	Budżet gminy – 400 000

3. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Kurpiki	200 000					200 000 0				200 000	Budżet gminy
4. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Strękowa Góra	400 000					400 000 0				400 000	Budżet gminy
5. Przebudowa drogi gminnej w Górze Strękowa	400 000						400 000 0			400 000	Budżet gminy
6. Przebudowa drogi powiatowej Cibory Gałeczkie - Stare Grabowo	1 500 000								1 500 000 00	1 500 000	Budżet gminy - 750 000 Budżet powiatu - 750 000

[illegible]

12. Szkolenia z zakresu ochrony wód i gospodarki ściekowej w gospodarstwach rolnych	3 000				1 000	1 000	1 000		3 000	Budżet gminy
13. Budowa urządzeń małej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej w miejscowościach	300 000					300 000			300 000	Budżet gminy – 45 000 Środki UE – 255 000
14. Zagospodarowanie parku w Zawadach	300 000							300 000	300 000	Budżet gminy – 45 000 Środki UE – 255 000

2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
kwiecień 2017	wrzesień 2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
1 668 991,02	2017 r. – 1 668 991,02
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy – 303 506,51	
Budżet powiatu – 303 506,51	
PROW – 1 061 978	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
<p>Droga w miejscowości Łaś-Toczyłowo jest ważnym ciągiem komunikacyjnym. Pomimo, że jest to droga powiatowa to z uwagi na jej znaczenie w układzie komunikacyjnym gmina Zawady postanowiła ubiegać się o dofinansowanie z PROW (63,63% kosztów) na jej przebudowę. W tym celu musi przejąć obowiązki inwestora i sfinansować 50% kosztów wkładu własnego, który wynosi 36,37% kosztów zadania, drugie 50% wkładu własnego stanowić będą środki Powiatu Białostockiego.</p>	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
<p>Na przewidzianym do realizacji odcinku drogi o dł. 0,8 km planuje się wykonanie następujących robót:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowa istniejącej infrastruktury elektrycznej i telekomunikacyjnej; 	

<p>...na podbudowę,</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa jednostronnego chodnika; - budowa urządzeń odprowadzających wodę; - budowa jezdni asfaltowej.
--

1. Nazwa zadania:	
2. Przebudowa drogi w miejscowości Maliszewo Łynki	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
Czerwiec 2016	Październik 2016
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
400 000	2016 r. – 400 000 (budżet gminy)
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Z drogi przez wieś Maliszewo Łynki korzystają nie tylko mieszkańcy tej miejscowości i lokalny duży przedsiębiorca, ale również rolnicy z terenu całej gminy przejeżdżający przez tą wieś w drodze do kompleksu łąk.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Na przewidzianym do realizacji odcinku drogi o dł. 0,6 km planuje się wykonanie nawierzchni asfaltowej i utwardzenie poboczy.	

1. Nazwa zadania:
3. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Kurpiki

2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
Lipiec 2018	Sierpień 2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
200 000	2018 r. – 200 000 (budżet gminy)
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Droga w miejscowości Kurpiki posiada nawierzchnię żwirową. W okresie wiosennych roztopów oraz każdorazowo po intensywnych opadach deszczu tworzy się błoto i powstają nierówności, wobec czego aby ułatwić życie mieszkańcom planuje się wykonanie nawierzchni asfaltowej.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Na przewidzianym do realizacji odcinku drogi o dł. 0,55 km planuje się wykonanie nawierzchni asfaltowej.	

1. Nazwa zadania:	
4. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Strękowa Góra	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
Lipiec 2017	Październik 2017
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
400 000	2017 r. – 400 000 (budżet gminy)
6. Źródła finansowania	

7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji

Strękowa Góra jest wsią bardzo malowniczo położoną nad brzegiem rzeki Narew. Ma potencjał do rozwoju agroturystyki i budownictwa letniskowego. Każdego roku odwiedzają ją tysiące gości (turyści i uczestnicy zajęć w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Strękowej Górze). Droga przez wieś posiada bardzo zniszczoną nawierzchnię brukową. Przejazd przez wieś z uwagi na nierówności jest bardzo uciążliwy. Wykonanie nawierzchni asfaltowej ułatwi życie mieszkańcom oraz wpłynie na poprawę estetyzacji wsi, która obecnie sprawia wrażenie wsi zaniedbanej.

8. Planowany zakres rzeczowy zadania

Na przewidzianym do realizacji odcinku drogi o dł. 1,05 km planuje się wykonanie nawierzchni asfaltowej i urządzeń odprowadzenia wód deszczowych.

1. Nazwa zadania:

5. Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Góra Strękowa

2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania

Lipiec 2019

3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania

Sierpień 2019

4. Całkowita wartość zadania

400 000

5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym

2019 r. – 400 000 (budżet gminy)

6. Źródła finansowania

Budżet gminy

7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji

Góra Strękowa jest wsią bardzo malowniczo położoną nad doliną rzeki Narew. Ma potencjał do rozwoju agroturystyki i budownictwa letniskowego. Każdego roku

odwiedzają ją tysiące turystów i pasjonatów historii II wojny światowej. Tutaj rozegrała się bitwa pod Wizną, nazywaną Polskimi Termopilami. Na górze tuż za wsią znajduje się miejsce pamięci, ruiny schronu, w którym wysadził się kpt. Raginis. Droga do wsi i przez wieś posiada nawierzchnię żwirową. W okresie wiosennych roztopów oraz każdorazowo po intensywnych opadach deszczu tworzy się błoto i powstają nierówności, wobec czego aby ułatwić życie mieszkańcom i turystom planuje się wykonanie nawierzchni asfaltowej.

8. Planowany zakres rzeczowy zadania

Na przewidzianym do realizacji odcinku drogi o dł. 0,7 km planuje się wykonanie nawierzchni asfaltowej i urządzeń odprowadzenia wód deszczowych.

1. Nazwa zadania:	
6. Przebudowa drogi powiatowej Cibory Gałęckie - Stare Grabowo	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
Maj 2020	Wrzesień 2020
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
1 500 000	2020 r. – 1 500 000 (budżet gminy – 750 000, budżet powiatu – 750 000)
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy, budżet powiatu	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Droga powiatowa Cibory Gałęckie - Stare Grabowo jest odcinkiem ciągu komunikacyjnego łączącego Drogę krajową nr 8 (obecnie przebudowywaną do parametrów drogi ekspresowej) z drogą krajową nr 64. Droga posiada nawierzchnię żwirową, wiedzie przez las. W okresie wiosennych roztopów bywa nieprzejezdna. Drogą tą kursuje regularna komunikacja publiczna, którą między	

innymi dojeżdżają dzieci do szkoły z miejscowości Grabowo Stare i Grabowo Nowe. Aby ułatwić życie mieszkańcom modernizacja tej drogi jest konieczna.

8. Planowany zakres rzeczowy zadania

Na przewidzianym do realizacji odcinku drogi o dł. 2,0 km planuje się wykonanie podbudowy, nawierzchni asfaltowej, przepustów i rowów odprowadzających wody deszczowe.

1. Nazwa zadania:	
7. Przebudowa drogi powiatowej (ulica Sienkiewicza w Zawadach)	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
Maj 2018	Wrzesień 2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
500 000	2018 r. – 500 000 (budżet gminy – 250 000, budżet powiatu – 250 000)
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy, budżet powiatu	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
<p>Ulica Sienkiewicza w Zawadach jest odcinkiem ciągu komunikacyjnego łączącego drogę krajową nr 8 (obecnie przebudowywaną do parametrów drogi ekspresowej, ze zjazdem Sikory) z drogą krajową nr 64. Droga ta cechuje się bardzo dużym natężeniem ruchu. Posiada bardzo zniszczoną nawierzchnię asfaltową w części o przekroju szlakuwym. Wykonanie jednostronnego chodnika znacznie zwiększyłoby bezpieczeństwo pieszych, w tym dzieci chodzących 2 km do miejscowego zespołu szkół. Natomiast wykonanie nakładki asfaltowej lub alternatywnie powierzchniowe utwardzenie emulsją asfaltową przedłużyłoby</p>	

8. Planowany zakres rzeczowy zadania

Na przewidzianym do realizacji odcinku drogi planuje się wykonanie jednostronnego chodnika i nakładki asfaltowej lub powierzchniowe utwardzenie emulsją asfaltową.

1. Nazwa zadania:

8. Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Zawadach

2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania

Kwiecień 2017

3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania

Wrzesień 2017

4. Całkowita wartość zadania

1 000 000

5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym

1 000 000

6. Źródła finansowania

Budżet gminy, RPO WP

7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji

Obecnie obiekt w którym mieści się Urząd Gminy w Zawadach jest w złym stanie technicznym. Naprawy wymaga w szczególności elewacja budynku oraz system centralnego ogrzewania wraz z wymianą źródła energii. Brak ocieplenia budynku powoduje straty ciepła, co przejawia się zwiększonym zapotrzebowaniem na energię, natomiast wyeksploatowane źródła ciepła skutkują niską wydajnością pozyskania energii, a tym samym zwiększona emisją zanieczyszczeń do środowiska.

Realizacja wskazanego zakresu prac pozwoli na ograniczenie kosztów utrzymania budynku oraz wpłynie na ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze względu na ograniczenie zapotrzebowania na konwencjonalne źródła energii.

8. Planowany zakres rzeczowy zadania

Ocieplenie ścian zewnętrznych budynku, wymiana źródeł ciepła wraz z doposażeniem w odnawialne źródła energii.

1. Nazwa zadania:

9. Termomodernizacja budynku ośrodka zdrowia w Zawadach

2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania

Maj 2018

3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania

Wrzesień 2018

4. Całkowita wartość zadania

600 000

5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym

600 000

6. Źródła finansowania

Budżet gminy, RPO WP

7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji

Obecnie obiekt w którym mieści się ośrodek zdrowia w Zawadach jest w złym stanie technicznym. Naprawy wymaga w szczególności elewacja budynku oraz system centralnego ogrzewania wraz z wymianą źródła energii. Brak ocieplenia budynku powoduje straty ciepła, co przejawia się zwiększonym zapotrzebowaniem na energię, natomiast wyeksploatowane źródła ciepła skutkują niską wydajnością pozyskania energii, a tym samym zwiększona emisją zanieczyszczeń do środowiska.

Realizacja wskazanego zakresu prac pozwoli na ograniczenie kosztów utrzymania budynku oraz wpłynie na ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze względu na ograniczenie zapotrzebowania na konwencjonalne źródła energii.

8. Planowany zakres rzeczowy zadania

Ocieplenie ścian zewnętrznych budynku, wymiana źródeł ciepła wraz z instalacją

1. Nazwa zadania:	
10. Działania edukacyjne z zakresu gospodarki odpadami	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2017	2019
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
3 000	3 000
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
<p>Obecnie na terenie Gminy selektywna zbiórka odpadów jest realizowana na bardzo niskim poziomie. Może to wynikać w znacznym stopniu z braku świadomości mieszkańców co do zasadności i konsekwencji takich a nie innych wyborów środowiskowych w zakresie gospodarki odpadami. Planowane działania edukacyjne mają przyczynić się do wykreowania pożądanych zachowań w zakresie gospodarki odpadami, w tym uświadomienia mieszkańcom, znaczenia selektywnej zbiórki odpadów i możliwości powtórnego wykorzystania pozyskanej w ten sposób części odpadów.</p>	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
W ramach projektu przewidziano realizację w kolejnych trzech latach sześciu spotkań edukacyjnych z mieszkańcami.	

1. Nazwa zadania:
----

termomodernizację i wymianę źródeł ciepła	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
2016	2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
-	-
6. Źródła finansowania	
Zasoby własne	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Ze względu na wykorzystanie konwencjonalnych i często mało wydajnych źródeł ciepła przez gospodarstwa domowe na terenie Gminy zasadne wydaje się uzupełnienie wiedzy mieszkańców z zakresu możliwości pozyskania środków finansowych na modernizację lub wymianę tych źródeł energii. Wachlarz dostępnych źródeł finansowania jest dość rozbudowany, a zasady pozyskiwania środków różnorodne, stąd niezbędne jest przekazanie usystematyzowanej informacji na ten temat.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
W ramach projektu przewidziano realizację w kolejnych trzech latach sześciu spotkań edukacyjnych z mieszkańcami.	

1. Nazwa zadania:	
12. Szkolenia z zakresu ochrony wód i gospodarki ściekowej w gospodarstwach rolnych	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania

2017	2019
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
3 000	3 000
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
Ze względu na niski stopień skanalizowania obszarów gminy oraz wykorzystywanie przez mieszkańców innych sposobów odprowadzania ścieków (szamba – nie zawsze spełniające wymagania) zasadne jest uświadomienie o konsekwencjach nieekologicznego działania w tym zakresie. Szczególnym zagrożeniem dla jakości wód jest szeroko prowadzona działalność rolnicza i powstające w jej ramach zanieczyszczenia. Wiedza z zakresu potencjalnych konsekwencji, w tym środowiskowych i zdrowotnych, powinna przyczynić się do zmiany zachowań przeszkolonych mieszkańców.	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
W ramach projektu przewidziano realizację w kolejnych trzech latach sześciu spotkań edukacyjnych z mieszkańcami.	

1. Nazwa zadania:	
13. Budowa urządzeń małej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej w miejscowościach	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
Maj 2018	Wrzesień 2018
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym

300 000	2018 r. – 300 000 (budżet gminy – 45 000, środki UE – 255 000)
6. Źródła finansowania	
Budżet gminy, środki UE	
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji	
<p>Nawet w największych miejscowościach gminy, w których znajdują się świetlice wiejskie brakuje urządzeń małej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej (altanek, boisk, placów zabaw dla dzieci, szczytem marzeń byłaby siłownia zewnętrzna). Tego typu infrastruktura jest bardzo ważna w procesie integracji społecznej mieszkańców i pomimo krytycznej sytuacji finansowej gminy a zarazem ogromu potrzeb inwestycyjnych, realizacja tego zadania jest bardzo potrzebna. Na to zadanie można pozyskać dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej.</p>	
8. Planowany zakres rzeczowy zadania	
Budowa placów zabaw, altan zagospodarowanie terenu przy świetlicach wiejskich w Targoniach Wielkich, Ciborach Gałęckich, Nowych Chlebiotkach.	

1. Nazwa zadania:	
14. Zagospodarowanie parku w Zawadach	
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania	3. Planowany termin zakończenia realizacji zadania
Maj 2019	Wrzesień 2019
4. Całkowita wartość zadania	5. Nakłady finansowe zaplanowane na lata 2014 – 2020 w ujęciu rocznym
300 000	2019 r. – 300 000 (budżet gminy – 45 000, środki UE – 255 000)
6. Źródła finansowania	

7. Uzasadnienie podjęcia realizacji inwestycji

Park w Zawadach znajduje się w centrum wsi i mógłby być atrakcyjnym miejscem do spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, ale nie jest, gdyż jest nieurządzony. Po dawnych alejkach pozostały jedynie fragmenty obrzeży betonowych. Przez wiele lat nikt o to miejsce nie dbał (poprzednie władze nie zadbały nawet aby przeprowadzić proces komunalizacji).

8. Planowany zakres rzeczowy zadania

Zagospodarowanie parku (oświetlenie, alejki, ławki, siłownia zewnętrzna).

VIII. PROCEDURY WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII

Strategia Rozwoju powinna dynamicznie reagować na zmieniające się potrzeby wynikające z nowych uwarunkowań endogenicznych i egzogenicznych. Monitoring i ewaluacja są koniecznymi elementami Strategii umożliwiającymi jej korygowanie i rozbudowę w trakcie procesu wdrażania.

Wdrażanie

Wdrażanie Strategii rozpocznie się w momencie wskazanym w uchwale Rady Gminy w Zawady i będzie polegało na realizacji sformułowanych w niej celów strategicznych i szczegółowych za pośrednictwem programów operacyjnych, zarówno kontynuowanych, jak i nowych. Ważnym elementem procesu wdrażania Strategii będzie jej upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych elementów Strategii organizacjom i środowiskom lokalnym. W tym celu zorganizowane zostaną spotkania, na których objaśnione zostaną kolejne etapy planowania rozwoju.

Monitoring

Monitoring stanowił będzie bieżącą analizę postępów w osiągnięciu założeń strategicznych oraz celów szczegółowych. Będzie on obejmował następujący zespół działań:

- zbieranie danych i informacji i ich analizę,
- przygotowanie raportów,
- ocenę wyników oraz ich porównanie z przyjętymi normami.

Ocena wyników monitoringu będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki jakościowe oraz ilościowe odpowiednio do charakteru przyjętych w Strategii celów strategicznych i szczegółowych. W przypadku pozytywnej oceny nie podejmuje się działań naprawczych, a monitoring kontynuowany zgodnie z pierwotnymi założeniami. Natomiast w przypadku negatywnej oceny wyników monitorowania Strategii następuje identyfikacja odchyleń, analiza przyczyn odchyleń, planowane są korekty, które są wdrażane w końcowym etapie monitoringu. Wyniki monitoringu przedstawiane będą w formie corocznego raportu. Koordynacja działań w zakresie monitoringu postępów w realizacji Strategii zostanie powierzona Zespołowi ds. monitoringu (ZM), który zostanie ustanowiony przez Wójta gminy Zawad. Do zadań ZM będzie należało zbieranie danych i informacji od poszczególnych

komórek administracyjnych Urzędu Gminy Zawady, zajmujących się monitorowaniem właściwych dla siebie obszarów.

Ewaluacja

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji, czy osiągnięto zakładane rezultaty oraz czy pozwoliły one i w jakim stopniu na realizację wyznaczonych celów w strategii. Pozwoli ona na korygowanie działań podejmowanych w ramach strategii. Ewaluacja będzie prowadzona według kryterium proporcjonalności. Ocenie będzie podlegało w jakim stopniu cele Strategii i sposób ich realizacji są właściwe, konieczne i wystarczające w stosunku do zmieniających się potrzeb i priorytetów na poziomie gminy. Do ewaluacji zostaną wykorzystane narzędzia ilościowe i jakościowe

Strategia zakłada przeprowadzenie ewaluacji w trzech etapach:

1. Ewaluacja przed rozpoczęciem przeprowadzona została w trakcie planowania strategii. W fazie przygotowania Strategii opracowane zostały w poszczególnych obszarach silne oraz słabe strony, szanse i zagrożenia (analiza SWOT).
2. Ewaluacja w połowie realizacji strategii (okresowa). Przeprowadzenie oceny proporcjonalności celów strategicznych i szczegółowych do lokalnych potrzeb oraz proporcjonalności środków wykorzystanych dla realizacji przyjętych celów. Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione w formie raportu, uwzględniającego analizę realizacji przyjętych działań, czas ich realizacji, źródła finansowania, występowanie problemów oraz zagrożeń dalszej realizacji oraz propozycje działań korygujących i naprawczych.
3. Ewaluacja po zakończeniu okresu objętego Strategią (końcowa). Przeprowadzenie oceny proporcjonalności celów strategicznych i szczegółowych do lokalnych potrzeb oraz proporcjonalności środków wykorzystanych dla realizacji przyjętych celów. W przypadku wprowadzenia działań korygujących lub naprawczych, również te działania będą podlegały analizie. Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione w formie raportu, który będzie zawierał opis procedury badawczej, wyniki badań, wnioski i rekomendacje będące podstawą planowania strategii w kolejnych latach.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Targoni
Dariusz Targoński .